

Hlavní sponzor
ročníku 2016

*Naše lví princezna
Trnité překvapení
Lesy, samé lesy
Poodkryté tajemství*

Vydává:

ZOOLOGICKÁ A BOTANICKÁ ZAHRADA MĚSTA PLZNĚ

... VAŠE OBLÍBENÉ MÍSTO PRO ODPOČINEK I POUČENÍ

Mluvil ke zcela zaplněné vyhlídce

Svatováclavský sváteční program 28. září v Zoologické a botanické zahradě města Plzně nabídl návštěvníkům – především rodinám s dětmi – tradičně soutěžní procházku přes tři světadíly. Vedla expozicemi afrických a asijských zvířat ke zvířatům naší Evropy a na vyhlídce nad medvědí výběhem vyvrcholila. A právě zde na její účastníky čekalo

překvapení – bonus k 90. výročí založení plzeňského zoo. Každou celou hodinu si s nimi povídal o životě medvěďů jejich dlouholetý ošetřovatel Václav Trejbal. A publika měl stále hodně. Vždyť ten den zavítalo do zahrady k pěti a půl tisícům návštěvníků. Odpoledne na vyhlídce navíc koncertoval dětský folklórní soubor Plzeňáčků. Ten potom jako dárek ke svým letošním dvacetiám dostal pozvání do zázemí k nosorožcům a žirafám. Zde si mohly děti zvířata prohlédnout zblízka a také je nakrmit. Podle toho, jak se jim tam líbilo a jak se spřátelily s ošetřovateli, to vypadá, že jejich další vystoupení v zoologické a botanické zahradě bude patřit právě nosorožcům a žirafám. (fh)

Foto František Hykeš

Stopy člověka v přírodě knižně

V plzeňském Muzeu knihtisku a knihy se konal uprostřed září křest knihy autora Ing. Františka Hykeše mapující stopy člověka v přírodě. V sedmácti kapitolách popisuje jeho negativní, ale i pozitivní působení na přírodu a krajinu od minulosti po současnost. Na zvolenou problematiku se snaží nahlížet v souvislostech a k jednotlivým tématům přináší řadu příkladů od nás i ze světa. I když má publikace především environmentální poslání, desítky fotografií, v řadě případů celostránkových, z ní činí též zajímavý dárkový titul. Knihu vydala Zoologická a botanická zahrada města Plzně ve spolupráci se Sdružením IRIS. (tz)

Foto IRIS Miroslav Volf

ŽENA POD VODOU

Tak zněl název výstavy neobvyklých fotografií Plzeňanky Aleny Voráčkové, sekretářky ředitele Zoologické a botanické zahrady města Plzně. K vidění byla v říjnu a listopadu v horním foyer Nového divadla v Plzni.

Podvodní fotografii se jako amatérská potápěčka věnuje od roku 1999. Třicet fotografií vznikalo v letech 2005 – 2016. Celkem 18 žen a dívek se potápělo v plzeňském Boleveckém rybníku, v Kokotském rybníku, v lomech u Doupovských hor nebo v Konstantinových Lázních. Další snímky vznikly ve studených řekách v Rakousku a Švýcarsku a v moři na Kypru. Druhá polovina vystavených záběrů pochází z venkovních a vnitřních bazénů v Rokycanech, Plzni-Slovanech a Dyšíně. Autorka je toho názoru, že voda je úžasný ateliér, v němž však není snadné pózovat, komunikovat a v našich klimatických podmínkách bohužel i déle přebývat. „Záběry, které ve vodě vzniknou, nemůže napodobit žádný ‚suchý‘ ateliér. Stav beztlíže, rozptýlené světlo a jedinečné odstíny vody, jež jsou v každém místě odlišné, to jsou důvody, proč mě tolik lákalo spojení ženské krásy a jedinečnosti vodního prostředí,“ svěčuje se fotografie a pokračuje:

„Fotografovat pod vodou v našich podmínkách je složité. Přesto sedmdesát procent snímků je z venkovního prostředí. Především teplota vody omezuje jejich pořízení na pouhé minuty. Proto je důležité mít již v předstihu představu o tom, co chcete dělat a ideálně též hodně zkušeností. I za dobrého počasí je třeba používat dodatečné osvětlení, speciální podvodní blesky nebo světla. Vodní focení má také svá specifická pravidla: Modelka bez masky by se například neměla dívat přímo do fotoaparátu, protože pod vodou člověk není schopen zaostřit a na fotografii je to patrné. Pro mne vždy spíše fungovalo uvést model do nějakého pohybu, nějak ho zaměstnat. Se stavem beztlíže, který ve vodě zažíváme, si není také úplně lehké poradit. Fotografovala jsem jak se zcela nezkušenými lidmi, tak i s děvčaty, pro něž je voda prakticky denní chleba – s akvabelami. Ty ale směřují choreografii vystoupení pro diváka nad vodou, takže bylo pro ně třeba vymyslet zajímavě vypadající pohybovou aktivitu pod hladinou. Po modelkách obvykle chci, aby se ponořovaly jen těsně pod hladinu. Tím maximálně využiji lom světla na hladině, odrazy a vůbec hru světla,“ zavádí do tajů podvodní fotografie úspěšná autorka Alena Voráčková. (aa)

Foto Alena Voráčková

CITÁT TOHOTO ČÍSLA:

Za život zanechá každý člověk v přírodě miliony otisků. Jen na něm, na jeho zodpovědnosti, na jeho životní filozofii záleží, jaké jsou. Jsme součástí přírody, i když ne vždy si tento fakt dostatečně uvědomujeme a respektujeme. Někteří lidé se z ní vyčleňují, někdy je v našich povahách se nad ní povyšovat. Obojí je nerozumné. Jako bumerang se důsledky obojího vrátí a skrze životní prostředí zasáhnou právě nás, lidi.

Jsou skutečnosti, které běžný člověk neovlivní. V těch případech musí jednat mezinárodní organizace, velmocí, světové ekologické konference. A potom jsou tisíce maličkostí ovlivnitelných každým z nás. Třeba v roli spotřebitele. Je jen na naší volbě, zda dáme například přednost tzv. kohoutkové vodě nebo té balené. Na první stačí kalíšek, druhá se neobejde bez množství plastových obalů vyrobených z ropy a dopravy často z jednoho konce republiky na druhý. Pouze na naší volbě je, zda třídíme odpady, šetříme energii a nemrháme pitnou vodou.

Právě spotřební způsob života představuje jedno z nejzásadnějších globálních ohrožení přírody a životního prostředí. Příkladem je v publikaci řada. Jde o trend, který jen zmírnit bude složité a vyžádá si hodně úsilí.

Kniha Stopy člověka v přírodě

FOTO NA TITULNÍ STRANĚ:

První mládě lva berberského narozené v plzeňské zoologické a botanické zahradě. Jmenuje se Amira – v překladu do češtiny princezna. Prozatím si ho můžete prohlédnout pouze na fotografii. Přijít k němu, podívat se na něj z blízka, na to si budete muset v zájmu jeho zdárného vývoje ještě nějaký čas počkat. Foto Lenka Václavová

KONTO HLINÍK: Připojují se další sběrači

Hliníkové konto na počest Dne Země 2016 opět zaplnili především žáci a jejich rodiče ze dvou škol na severním Plzeňsku – ZŠ a MŠ v Městě Touškově a ZŠ a MŠ L. Očenáška v Dolní Bělé. Činili se ovšem i v plzeňské 31. a 21. ZŠ, v 91. MŠ, ale i v Masarykově a Církevním gymnáziu. Poděkování ovšem patří všem, kteří se do této aktivity zapojili a dokázali nasbírat kilogramy, desítky nebo dokonce stovky kilogramů použitého hliníku. Vždyť zkuste zvážít víčko od jogurtu, obal od čokolády nebo nápojovou plechovku. Jsou to naprosto nicotné hmotnosti! Sběrovým nováčkem se stala MŠ v Dolní Lukavici na Přestícku. Do Kilometrovky na oslavu Dne Země 2016 přivezla jedna z učitelek 25 kg hliníku.

Sběrovou aktivitu v novém školním roce tentokrát odstartovaly členky Českého svazu žen z Blovic a děti z 91. MŠ v Plzni na Severním předměstí. Proč se zde pro tuto užitečnou činnost rozhodli, prozrazuje autorka nápadu – učitelka Bc. Ivetta Burešová: „Hliník sbíráme již sedmým rokem. Sběr podporují všechny paní učitelky, vnímají ho jako velice užitečný. Líbí se nám, že takto přispíváme k ochraně životního prostředí a hliník, který se v přírodě nerozloží, se recykluje. V začátcích jsme poprosily o pomoc rodiče. Ti se do sběru ihned aktivně zapojili a během krátké chvíle se nám ve školce „sešla“ spousta hliníkových obalů. Ve sběru rádi pokračujeme, je to opravdu velice přínosná akce.“ (hy)

PLEMENA Z MUZEA VYRAZILA ZA DĚTI

Sdružení přátel Zoologické a botanické zahrady města Plzně IRIS vydalo již čtvrté pexeso. První před třemi lety bylo věnované Šumavě a Bavorskému lesu, další zemědělským plodinám se zaměřením na jejich původní a krajové odrůdy, loňské ochráně přírody a krajiny v Plzeňském kraji a to letošní hospodářským zvířatům rovněž s orientací na tradiční a místní plemena. Zvířata na něm zobrazená byla fotografována na statku Lüftnerka a na Školním statku Písek-Dobešice. Samozřejmě mezi nimi nechybí krajové plemeno přeštické černostrakaté prase nebo chlouba Lüftnerky kráva česká červinka. Pexesa dostávají děti zejména jako ceny za správné odpovědi při naučných stezkách.

Pexeso, nazvané Plemena z muzea, při Zvířecí sobotě u příležitosti říjnového Mezinárodního dne ochrany zvířat symbolicky pokřtil čerstvě nadojeným mlékem a stal se jeho patronem tehdejší radní pro kulturu Plzeňského kraje Mgr. Jaroslav Šobr. Jako prvním udělalo pexeso radost dětem, jež podpořily sraz plyšových zvířátek, který je už léta součástí akce. (eš)

Foto IRIS Miroslav Volf

Přibližně jako loni

Letošní státní svátek 28. říjen, kdy je řada plzeňských turistických cílů již tradičně přístupná za symbolických 28 korun, žádný rekord v zoologické a botanické zahradě nezlomil. Přišlo přibližně stejně lidí jako loni, něco přes 10 000. Absolutní návštěvnická špička se odehrála před třemi lety, kdy sem v tento den zavítalo 17 078 zájemců o zvířata a rostliny. (rd)

KILOMETROVKA PROVĚŘILA PSY I JEJICH PÁNÍČKY

Hravý podzim v plzeňské zoologické a botanické zahradě ukončil v sobotu 8. října oblíbený Běh Kilometrovkou po šesti. Je každoroční satisfakcí za to, že do zoo mají psi z veterinárních a bezpečnostních důvodů vstup zakázán. Současně slouží jako podpora psiho útulku, pro nějž se, coby zápisné, vybírají piškoty.

Start běhu byl již po 14. tradičně u Kalikovského mlýna a na zúčastněné běžce, tedy pánů a jejich psi kamarády, čekal zhruba kilometr dlouhý rekreační běh. Po jeho úspěšném absolvování si mohli odpočinout u bohatého doprovodného programu.

Provéřit své síly i přes ne úplně ideální počasí přišlo 51 závodníků a při doprovodném programu na ně čekaly ukázky práce musherů a odchyťového vozu Městské policie Plzeň, nechybělo agility. Účastníci mohli také využít bezplatnou veterinární poradnu, navštívit stánky s chovatelskými potřebami a krmivy, povozit děti u musherů, zkusit své znalosti na psi naučné stezce anebo si dopřát zasloužené občerstvení. Pro čtyřnohé závodníky bylo nachystané občerstvení v podobě psiho baru.

V letošním ročníku se opět vyhlášovali vedle nejrychlejších závodníků nejstarší a nejmladší běžec, nejstarší a nejmladší pes, pes sympáťák. Na výherce čekaly hodnotné ceny, ale bez odměny neodcházeli nikdo. Všichni si totiž minimálně odnášeli diplom za symbolické IV. místo, placku a jako pozornost tašku s psími pamlsky.

I letošní ročník se uskutečnil za vydatné spolupráce s plzeňskou veterinární klinikou RP-VET, které patří i touto cestou velké poděkování. (ij)

Foto IRIS Miroslav Volf

Obnovená Prázdninová štafeta měla digitální podobu

Zoologické a botanické zahrady města Plzně – zakladatelé letní turistické poznávací hry pro děti a mládež o ceny – Prázdninové štafety – se povedlo soutěž po roční odmlce letos znovu vzkřísit. Podařilo se jí to s původními osvědčenými partnery i novými – Střediskem volného času dětí a mládeže Radovánek a Správou informačních technologií města Plzně. Díky jí dostala Štafeta digitální podobu; děti po ní volaly už několik let a podstatně zjednodušila její administraci a vyhodnocování.

Vylosovaní účastníci si mohli letos přebíráni cen vychutnat dokonce dvakrát. Poprvé na pódiu plzeňského mezinárodní veletrhu cestovního ruchu ITEP, podruhé v Muzeu knižtisku a knihy, jehož prohlídka byla jednou z cen. Těch se tentokrát sešlo od štedrých sponzorů opravdu hodně.

Zda to bylo ovšem skutečné zmrtvýchvstání Prázdninové štafety, ukáže teprve čas. Po obnoveném ročníku se to tvrdit rozhodně nedá. (eš)

KRAJINY MÉHO SRDCE
Josef Hart
Svět končí nebem

Závodní dopravní značka Zákaz vjezdu a pod ní dodatková tabule s textem hodícím se kamsi na konec světa, do necivilizovaných končin, nikoliv do země, jež se ráda pyšní svojí středovou polohou v Evropě. Bylo na ní napsáno: Silnice je po zimě neprůjezdná. Byl začátek dubna. I když ten den jaro vůbec nic nepřipomínalo. Otočit se? Porušit zákaz a pokračovat? Vrátit se dá vždy. Brzy je zřejmé, že značka je na svém místě. Ale jet dál se dá.

Jediný zachráněný statek a kaple ve Věškovcích, sedm kilometrů od Mariánských Lázní, splývají s mlhou. Jako by byla tato bývalá vesnice s 33 domy jen přeludem. Kdeže dávné sněhy jsou a s nimi i Goethův památník připomínající zdejší básníkovu návštěvu v létě 1821...

Každý další jirovec v aleji k boněnovské křížovatce jakoby získával ostřejší a jasnější kontury. Celá krajina se projasňuje, na vrcholu stoupání mlha mizí za autem a všude kolem září jen slunce. Tak tady je opravdový konec světa. Zde končí Země a začíná nebe. Nebo je to snad jen další přelud? Není. Stvrzují to další návštevy tohoto místa, které si je určitě zasluhuje. Pastviny rozprostírající se všude kolem končí opravdu v nebi!

Jsme dobří sousedé

Spolupráce Zoologické a botanické zahrady města Plzně s Karlovarským krajem je dlouhodobě na dobré úrovni a dostává další nové podoby. Letité jsou vztahy s krajskou knihovnou a knihovnou v Sokolově. Právě zde se zrodila v roce 2013 myšlenka uspořádat pro knihovny v obou krajích soutěž ve čtení knih o přírodě a za odměnu pozvat mladé čtenáře na prohlídku zahrady.

Právě letos se konal již pátý ročník Setkání u pramene Střely v Prachomtech u Toužimi. Iniciátorem této akce při hranicích Karlovarského a Plzeňského kraje bylo Sdružení IRIS. Nyní partner její environmentální programové části. Představa každoročního setkávání přátel přírody ze západních Čech se sice neujala, ale i oslava řeky s živou hudbou, bohatým občerstvením a poučením na naučné stezce je hezkým začátkem každého nového léta.

Karlovarský kraj je jediný, jež nemá na svém území zoologickou zahradu. Jeho obyvatelé mají z těch nejbližších na vybranou mezi chomutovskou a pizeňskou. Podle poznávacích značek osobních aut i autobusů se školními výlety jsou v zoologické a botanické zahradě velmi častými návštěvníky. Za tuto náklonnost dostali od jejího vedení obyvatelé lázeňského kraje k devadesátinám pizeňské zoo dárek v podobě slevy na vstupném. S jeho propagací iniciativně a významně pomohly i Karlovarské listy – měsíčník Karlovarského kraje, takže se informace dostala do každé rodiny. A zejména v letních měsících byla nálezitě využita.

Další pozornost získaly od zoologické a botanické zahrady školy. Pokud dokázalo přijet na školní výlet na jednou více tříd, čekala je podle počtu žáků odstupňovaná sleva na vstupném. I zde pomohl s propagací Krajský úřad a nabídka rozhodně nezustala bez odzvy. (hv)

Osobnost

Řediteli Zoologické a botanické zahrady města Plzně Ing. Jiří Trávníčkovi je 60 let

Vážený pane řediteli, vážený
a milý pane Jiří Trávníčku,

v minulých dnech jste oslavil své významné životní jubileum, a proto mně dovoluť, abych Vám jménem města Plzně a jménem svým co nejsrdečněji blahopřál!

Jste dlouholetým ředitelem Zoologické a botanické zahrady města Plzně a nutno dodat, že především ředitelem úspěšným. Zoologická a botanická zahrada náleží jednoznačně k nejvýznamnějším institucím našeho města. K institucím, jež mají svou dlouholetou tradici a které patří neodmyslitelně k Plzni. Nebude trvat dlouho a oslavíme 100. výročí jejího vzniku. Radí-

Blahopřeje mu 1. náměstek
primátora Plzně Mgr. Martin Baxa

me se k městům, jež mělo a má to štěstí, že mají takovou organizaci na svém území. Naše zoologická a botanická zahrada nejenže ochraňuje nejružnější druhy zvířeny a rostlinstva, ale je především institucí výchovnou, vzdělávací, vědeckou i rekreační. Je to zásluhou nesčetné řady lidí, kteří se obětavě, s nadšením a s pracovitostí zasadili o její vznik, o její fungování, neustálé vylepšování a zkvalitňování. Myslím, že tato práce se nedá vykonávat bez lásky, bez lásky k přírodě a k její fauně a flóře. Samozřejmě, že zoologická zahrada prošla během své historie mnoha organizačními, administrativními a dokonce i existenčními problémy. Ale byli to právě všichni ti lidé, kteří ji dokázali přes všechny potíže z těchto problémů vyvést.

Dnes je Zoologická a botanická zahrada města Plzně organizací, jež se utěšeně rozrůstá počtem zvířat i svou rozlohou a je jednou z nejpopulárnějších v celé České republice. Neustále se zvyšující počet návštěvníků to jasně dokládá.

A je to především Vaše zásluha, milý pane řediteli. Vy jste, jako ředitel plzeňské zoologické a botanické zahrady, přinesl skutečně svěží vítr do jejího fungování. Vy jí přibližujete vysokým standardům, jež jsou běžné v zoologických zahradách na západ od našich hranic. Vy jste jí přinesl promyšlenou strategii dalšího rozvoje ve jménu rozšiřování přirozeného prostředí pro zde chovaná zvířata. Vy, se svým navýsost

zapáleným, neúnavným a aktivním způsobem, jste dokázal přesvědčit mnohé politiky města Plzně a úředníky Magistrátu města Plzně o potřebě zkvalitňování její činnosti. I o potřebnosti zvýšení finančních prostředků na její provoz, které jsou vlastně základem pro uskutečňování představ Vašich a všech Vašich spolupracovníků. Víím, že to pro Vás (ale i pro nás, politiky) nebylo a není vždy jednoduché. Ale výsledky Vašeho působení ve vedení zoologické a botanické zahrady mluví jasnou řečí.

Jsem přesvědčen, že na současnou podobu plzeňské zoologické a botanické zahrady můžeme být právem všichni hrdí. Stala se velmi přitažlivým místem pro občany města Plzně, pro návštěvníky z České republiky i ze zahraničí. Získávají zde vztah k přírodě a vnímají tu rozmanitou a roztodivnou krásu. Je to ten nejlepší způsob, jak zvýšit povědomí o našem městě a jak jej co nejlépe popularizovat. I vzhledem k tomu jste se stal významnou osobností Plzně.

A mně nezbyvá než Vám při této příležitosti
za toto vše co nejsrdečněji poděkovat.

Vážený pane řediteli, přeji Vám ještě mnoho energie, svěžesti a zapálenosti při Vašem úsilí o vybudování nejkrásnější a nejlepší zoologické a botanické zahrady v naší republice a samozřejmě mnoho štěstí a zdraví!

Foto Jaroslav Vogeltanz

Naše lví princezna

ING. LENKA VÁCLAVOVÁ,
KURÁTORKA ŠELEM

DVĚ MLADÉ LVICE TAMIKA A NEYLA, KTERÉ JSME DOVEZLI DO ZOOLOGICKÉ ZAHRADY V POLOVINĚ ZÁŘÍ 2015, SE MĚLY STÁT POSLEDNÍM POKUSEM JAK UDRŽET CHOV LVŮ BERBERSKÝCH V PLZNI. PO MNOHA NEÚSPĚŠÍCH V JEJICH REPRODUKCI JSME ZAČÍNALI ZVAŽOVAT ZMĚNU LVÍHO PODDRUH. DŘÍVĚJŠÍ LVICE SICE MLÁĎATA PORODILY, ALE JEJICH ODCHOV SE NEPODAŘIL. SPEKULOVAT O TOM, PROČ SE TAK STALO, JE ZBYTEČNÉ. V TÉ DOBĚ JSME JEŠTĚ NEMĚLI KAMEROVÝ SYSTÉM SLEDUJÍCÍ CHOVÁNÍ LVŮ A MŮŽEME SE TUDÍŽ O PŘÍČINÁCH NEÚSPĚŠNÝCH ODCHOVŮ POUZE DOHADOVAT. PO PŘÍCHODU NOVÝCH SAMIC JSME NAINSTALOVANÝ KAMEROVÝ SYSTÉM VYUŽILI NAPLNO. PO POTVRZENÍ BŘEZOSTI U JEDNÉ ZE LVIC JSME SPUSTILI OMEZENÝ ONLINE PŘENOS. S NÁPROSTOU JISTOTOU MOHU POTVRDIT, ŽE BEZ TOHOTO SLEDOVÁNÍ SAMICE S MLÁĎETEM BY SE TENTO ODCHOV OPĚT NEPODAŘIL.

O tom, že je samice Tamika březí, jsme neměli pochyb od konce července. Na základě společného názoru s jejími ošetřovatelkami Kristýnou Benešovou a Gabrielou Czinerovou (na horním snímku) byla ponechána ve skupině, neboť je velmi fixovaná na svoji sestru a nechťely jsme ji zbytečně stresovat oddělením od ostatních lvů. Oddělit ji, jsme byly rozhodnuté až v době porodu. Nutno říci, že si s ním dala na čas; rodila až poslední možný termín – stopatnáctý den od pozorovaného páření. Díky kamerovému systému jsme mohly porod sledovat v přímém přenosu. V pondělí 12. září byla Tamika od ranních hodin neklidná, často polehávala, vyhledávala klidná místa a stranila se sestry a samce. Lvi na noc zavíráme do pavilonu, takže jsme mohly po zpozorování tohoto chování lvi smečku bez problémů rozdělit. Rodiči samice měla k dispozici celou vnitřní ubikaci a venkovní klec, druhá lvice Neyla a lev Mates byli odděleni ve venkovním výběhu. Porod trval celé dopoledne až do dvanácti hodin a šesti minut, kdy přišlo na svět jediné lvičce. Matka je očistila a odnesla do porodního boxu. Po několika hodinách nám přichystala první dramatickou situaci. Mládě bylo velmi životaschopné a snažilo se samici najít, ta ale za žádnou cenu k němu do porodního boxu nevlezla. Daly jsme jí dostatek času, aby se z porodu vzpamatovala, ale s nastávajícím večerem nám trpělivost došla a rozhodly jsme se situaci řešit. Tamiku jsme na chvíli oddělily od lvičce a to jsme z porodního boxu vyndaly. Vypadalo silné, tak jsme vsadily na to, že zvládne k matce samo dolézt. Čekala nás sice nervózní hodina u monitoru, ale povedlo se. Malé se k ní opravdu dostalo a začalo pít.

První poporodní týden zdánlivě probíhal bez komplikací. Mládě sálo mateřské mléko, samice přes občasné nervózní stavy zvládala odchov velmi dobře. Proto nás velmi překvapilo, když lvičce začalo slábnout a přesně po týdně jsme ho

ráno našly téměř mrtvé. Pomoc veterináře přišla na poslední chvíli. Bylo podchlazené s neměřitelnou tělesnou teplotou a mělo jen 948 gramů. Podařilo se ho ohřát a vrátit k matce. Ta ho přijala a pozorovaly jsme i jak mládě pije. Při několika dalších kontrolách a průběžném kontrolním vážení jsme ovšem zjistily, že ale vůbec nepřibírá. Podezření, že lvice nemá mléko, nebo ho nemá dostatek, se naplnilo a z nás se z minuty na minutu staly chůvy. Ke vši smůle tu ale bylo jedno velké štěstí: Tamika se k mláděti vždy ochotně vrací a vzorně se o ně stará. Trpělivě nám toleruje, že jí ho několikrát za den odebereme a nakrmíme. Jistě, jsou hranice, které nesmíme překračovat. Lvice má svůj denní režim a ten nejde narušovat. Jakékoliv změny ji velmi rozruší a pak má snahu potomka schovávat. Poněvadž je ale v omezeném prostoru, tak ho jen nervózně přemísťuje. Z obav, aby mu nechtěně neublížila, jsme musely proto odepřít přístup všem, kteří s ním nemusí přijít do styku. Vzhledem k tomu, že jsme oběma zajistily maximum klidu jsme doufaly, že v následujících dnech nás už nepotká žádné nepříjemné překvapení.

Musím říci, že malá lvice byla malá jen tělem, protože od první minuty má neskutečnou vůli k životu a drží se ho za každou cenu. Tohle zvířátko se prostě rozhodlo, že přežije a žádné nepříznivé okolnosti jeho rozhodnutí prozatím nezlomily.

Ve dvou měsících mělo hmotnost přes pět kilo a začalo objevovat svět. Dostalo jméno Amira. Jako vzácné a tolik vytoužené mládě od prvního muže Plzně – primátora města Martina Zrzaveckého. Přeloženo z arabštiny do češtiny znamená princezna. A ona našl princeznu skutečně je! Až ještě o něco povyroste, čeká ji seznámení se zbytkem lvi smečky. A také si bude muset zvyknout na zájem návštěvníků. Ale to ještě nějaký čas uteče. Do konce roku to zřejmě nebude!

Foto Lenka Václavová

Další odchov filipínských ovíječů

Ovíječ skvrnitý je známý i pod jménem musang, či ovíječ indický nebo malajský. Jde o lesní zvíře s noční aktivitou. V lidské péči se dožívá až 20 let. V plzeňské zoo je chován filipínský poddruh, jeden z asi 30 popsáných u tohoto druhu. První chovný pár sem přicestoval z Filipín v roce 2009. Tehdy zvíře získala i pražská zoo.

Poprvé se ovíječ skvrnitý v Zoologické a botanické zahradě města Plzně rozmnožil v roce 2010, od té doby opakovaně. Nyní zde žijí dva dospělé páry. Jeden v expozici u výběhu pandy červené, druhý v pavilonu nosorožců.

Letošní dvojčata – sameček a samička – přišla na svět počátkem července a jde již o sedmý zdejší vrh. Veřejnosti byla mláďata představena koncem října, kdy absolvovala i pravidelné očkování.

V Evropě chová toto zvířátko podle dostupných informací pouze sedm zoo – z toho čtyři v ČR.

Ovíječi skvrnití byli v plzeňské zoo k vidění již v 70. letech. Z jejich širšího příbuzenstva zde dále žijí ženetky, promyky, mangusty a galidie (celkem osm druhů).

(mv)

Foto Kateřina Misíková

Víte, co jsou mimikry?

Pokud zavítáte v zimě do plzeňské zoologické a botanické zahrady, určitě si udělejte čas na prohlídku poslední z řady výstav v rámci Roku botaniky 2016. Jmenuje se Mimikry a tvůrci se s ní vrátili opět do pavilonu nosorožců. Na živých příkladech z říše rostlin, hmyzu, plazů, obojživelníků i ryb si může návštěvník uvědomit, že u některých živočichů i rostlin platí – schovej se, ať si tě nepřítel nevšimne nebo si zahraj na někoho jiného, nebezpečného. Tak třeba kudlanka napodobuje suchý pokroucený list, spoléhá se tedy na své kryptické zbraně – tvarové i barevné utváření povrchu těla, které dělá živočicha nenápadným. Ryba kančík šikmopruhý z Jižní Ameriky zase využívá tzv. sémantického zbarvení. To slouží k usměrnění útoků predátorů na periferní část těla, tedy dál od životně důležitých orgánů. Kančík má falešné oko u kořene ocasní ploutve. To skutečně je maskováno a tedy chráněno. Další příklady si už přijďte najít sami. Stojí za to!

(jtp)

Před koncem letošního dubna jsme se s ním rozloučili a popřáli naplnění všech vysněných představ o životě v předčasném důchodu. Kolega, fotograf a pro mnohé kamarád Jaroslav Vogeltanz se na novou eta-

ŽIVOT DLE SENIORSKÝCH PŘEDSTAV

pu neskrývaně těšil. Občas přidal pro nás úsměvnou vizi seniorského putování oblíbenou Šumavou s poníkem. „Budeme dva ničím svázání poutníci časem a krajinou. Kde se mi bude líbit se zdržíme, udělám pár fotek. Pro radost, pro vzpomínky. Ne, že jsem je někomu slíbil a on mě o ně uhání, protože ho tlačí uzávěrka časopisu nebo knížky...“ Naopak tvrdošíjně odrazil každý pokus, který směřoval k tomu přesvědčit ho, aby zůstal, aby neodcházel, aby byl nadále dvorním fotografem plzeňské zoologické a botanické zahrady.

Po několika měsících spolu znovu sedíme u „jeho diskusního“ stolu před kanceláří, v níž za 15 let svého působení v zahradě zanesl do počítačové paměti stovky a stovky portrétů zvířat a rostlin. Otázka ke kávičce nemůže směřovat k ničemu jinému, než k tomu, jak se mu seniorské sny a představy zhmotnily ve skutečnost.

„Představ si, „začal sugestivně. „Před pár dní jsem byl u Černého jezera. Po kolikáté už, bych nespočítal. Ale i tam najdeš místo, kde jsi poprvé a vyrazí tě dech. Asi kilometr pod jezerem je vodopád. Nevede k němu žádná cesta, protože ta péesácká (miněna Pohraniční stráž ministerstva vnitra před rokem 1989 – pozn. red.) už dávno zarostla.

Sedl jsem si nad ním pod smrčkem a hlavou mi začaly projíždět všechny mé cesty do Afriky, Asie. A já si říkám: Vidiš, kde jsi všude byl, co jsi všechno viděl, ale taková krása, jakou je tenhle vodopád, ti málem zůstala skryta... Člověku je tak nějak dáno objevovat stále něco nového, obohacovat se novými zážitky. Ke stáru, ve věku, kdy mu ještě slouží zdraví, není o berlich, by měl zvolnit a vychutnávat si život podle svých představ. Ty mě, však víš, jsou spjaté s krajinou a hezkými místy na Šumavě a v Českém lese. Vychutnávat si zážitky, ne je hltat.“

Upije z hrníčku kávy a pokračuje v chvále seniorského věku: „Mám to asi v genech, ne že bych byl bohem, ale užívat si života, to jsem vždycky chtěl. A to si, coby důchodce, už přes půl roku plním. Jsem spokojený, naprosto šťastný. A jsem rád, že jsem se nenechal zvíkat a do předčasného důchodu jsem odešel. Vždyť těch kouzelných míst, třeba jen na Chodsku, kam by se člověk chtěl vypravit a znovu vrátet ve všech ročních obdobích, je na roky života.“

Takže, Jaroslave, ať zdraví slouží a můžeš nadlouho žít život tvých seniorských představ!

František Hykeš
Foto Václav Příbáh

Minimum pro přátele a ochránce přírody

Letos dlouho bez mrazíků

Na příjemně teplé podzimy jsme si už zvykli. Ten loňský byl dokonce pořádně horký. V jeho počátku teploty šplhaly k tropickým hodnotám. To letošní třetí dekáda září sice nezapomínala, ale slunečné letní počasí vydrželo až do konce měsíce. Zato už začátek října nás přiblížil k podzimu na jaký jsme bývali u nás zvyklí. Ostatně i loni to bylo podobné. Přesto v jednom ohledu byl ten letošní výjimečný. Hodně dlouho na sebe nechaly čekat ranní mrazíky. Přicházejí už v druhé polovině září, někdy dokonce dříve, i když je potom třeba delší dobu po ránu poměrně teplo. Letos se v nižších a středních polohách západních Čech objevily až v prvním listopadovém týdnu. Zřetelný, tím jak spálil do té doby stále bohatě kvetoucí jiřinky a aksamitníky (afrikány), byl pokles teplot, přibližně dva stupně pod nulu, páteční ráno 4. 11. Na horách mrzlo při zemi samozřejmě dřív, ale i tak to bylo až na počátku druhé poloviny září. V té době znamenala první zápornou hodnotu též meteorologická stanice v Šindelově v Krušných horách – minus 1,2 °C.

Páteční mrazík rovněž ukončil letošní houbařskou sezónu. Vzhledem k deštivému počasí a teplotám nespádávajícím pod bod mrazu vynahrail houbařům předchozí půst. Plné košíky hub nosili lidé z lesa ještě kolem 28. října. Nechyběly ani pravé hříby, převládaly suchohříby, zatímco klouzkům a strakošům (máse-

níkům) se letos příliš růst nechtělo. Svůj rok měly václavky a oku lahodící muchomůrky červené.

Dny kolem sv. Martina byly podle meteorologů nejchladnější za posledních 15 let. Na bílém koni přijel už Bohdan 9. 11. Do bílého rána se probudili i Plzeňané. V sobotu 12. 11. se bílý poprašek udržel ve středních výškách po celý den a v neděli nevystoupala v celých západních Čechách rtuť teploměru nad bod mrazu. V noci na pondělí bylo minus 7 °C! Na šumavské Jezerní slati ovšem naměřili počátkem týdne dvacetistupňový mraz!

První návštěva zimy ponechala paradoxně na většině stromů nadále listí. A to i na teplomilných trnovnících akátech. Meteorolog ze Šindelové Rudolf Kolařík má na základě své dlouholeté fonologické praxe následující vysvětlení: „Lidé se domnívají, že drží dlouho listí na stromech proto, že bylo letos málo podzimních mrazíků. Pravda je jinde. Opadávání má souvislost s tvorbou pupenů na příští rok. A ta byla v září vzhledem k letnímu počasí minimální. Takže v Krušných horách napadl sníh a na keřích lísek byly ještě listy.“ Celkově se v ČR opadávání listí posunulo podle meteorologů vzhledem ke klimatickým změnám za posledních 15 let přibližně o měsíc.

(jh)

Foto František Hykeš

Obavy z opakujícího se tropického a extrémně suchého léta se naštěstí nenaplnily. Připomínaly ho jen uschlé stromy, které nepřežily loňský dlouhodobý srážkový deficit. Jako tyto břízy v aleji mezi Horní a Dolní Kamenicí na Domažlicku.

Trnitě překvapení

Terarijní novinkou v Tropickém pavilonu plzeňské zoologické a botanické zahrady se stalo v roce 2015 několik jedinců krásné pestře zbarvené zavalité agamy odborně nazývané trnorep ozdobný. V přírodě se vyskytuje v okolí Rudého moře v Egyptě a na Sinajském poloostrově, kde obývá především pouštní a polopouštní biotopy. Dospělí jedinci dorůstají okolo 30 cm a jsou převážně býložraví. Své zvláštní české pojmenování získali podle silného trnitého ocásku. Základem chovu bylo devět mladých jedinců pocházejících ze zabavené zásilky pašovaných 99 mláděť tohoto trnorepa. Jeden ještěr uhynul, ze zbylých osmi živočichů vyrostli čtyři samci a čtyři samičky. Přestože se jednalo o mláďata, teprve dospívající zvířata, stala se na jaře jedna samička překvapivě gravidní a 27. června vykládla 12 poměrně velkých vajec; 10 jich vypadalo zdravě. Ta byla uložena do inkubátoru (teplota okolo 32 °C) a zpola zahrabána do mírně vlhkého seramisu. Během inkubace se tři vajíčka projevila jako neoplozená a jedno bylo napadeno larvami mušek hrbílek. Zbylá se zdárně vyvíjela, nabírala na objemu a jejich kožovitá skořápka byla krásně napnutá. Konečně 21. září se na jednom z nich objevila drobná trhlinka, z níž vyčnívala část tlamky drobného tvorečka. Do 24 hodin na ošetřovatele hledělo z nádoby první vyhlhlé mládě trnorepa. Již těsně po vyhlhnutí zářilo pestřími červenými skvrnami na hřbetě. Během dalšího týdne potěšila teraristy další čtyři „trnorepčata“, jednomu mláděti se nepodařilo z vajíčka vyklubat. Celkem se tedy vyhlhlo ze 12 vajíček po 86 až 92 dnech pět mladých trnorepů. Během několika dnů začali přijímat první potravu – drobné nakrájené listky smetánky – a zdárně prospívají a rostou.

Text a foto Ondřej Škach

Dlouho očekávaná radost Ondřej Škach, terarista

Poté, co jsme před šesti lety získali ze zoo ve Dvoře Králové dvě mláďata menšího druhu australského varana Mertensova, ještě jsme netušili, jaké nám za několik let připraví radostné chovatelské chvíle. Obě mláďata

žila zpočátku v expozici Akva-tera na Palackého tř. Když přerostla prostorové možnosti tamního terária, byli varani přemístěni do Tropického pavilonu v zoologické a botanické zahradě. Jeliťko se jedná o poměrně silně vodní druh, velmi ocenili možnost plavání, koupání a lovu menších sladkovodních ryb – jejich oblíbené potravu – v prostorném bazénku. Již v době přesunu do zoo bylo na asi tříletých varanech jasně poznat, že se jedná o pár; sameček už byl výrazně mohutnější. Dospívajícího samce jsme často viděli, jak se snaží dohonit mladou samičku a zaznamenali jsme i pokusy o páření. Že byl samec nakonec úspěšný, bylo zřejmé z rostoucího břicha partnerky a z její dravosti při krmení. Když začala koncem listopadu a začátkem prosince 2015 častěji hrabat v zemitém substrátu dlouhé nory, bylo jasné, že graviditu nepředstírá a že se blíží doba kladení vajec. Jednoho dne byla zřetelně pohublá a bylo takřka jisté, že nás čeká hledání snůšky. V jednom z rohů v hloubce několika decimetrů vyhrabal jeden z kolegů krásných pět vajec. Byla přemístěna do inkubátoru, kde byla v plastových krabičkách ze dvou třetin uložena ve vlhkém vermikulitu při stálé teplotě 29 °C. (Varani jsou známí velmi dlouhou dobou

vývoje vajec.) Především jsme museli hlídat, aby vlhkost inkubačního substrátu příliš neklesla, ale naopak silné převlhčení by mohlo u kožovitých vajec znamenat jejich zničení. Vajíčka, která byla do inkubátoru vložena 18. prosince 2015, během několika měsíců postupně nabírala na objemu a výrazně se zvětšovala a bylo pravděpodobné, že jsou úspěšně oplozená. Po více než osmi měsících ale jakoby se růst vajíček zastavil. Ani povrch kožovité skořápky nevypadal již tak hezky jako v prvních měsících jejich vývoje. Už jsem pomalu přestával doufat v úspěšnost odchovu, když kolega 11. září spatřil z jednoho vajíčka vykukovat špičku protáhlé tlamky mladého varana. Radost byla veliká, ale zcela vyhráno ještě nebylo a my jsme napjatě čekali, zda mladý varánek dokáže z vajíčka vylézt a jak bude vlastně vypadat. Naštěstí mládě do druhého dne vejce opustilo a zdálo se, že je zcela v pořádku. Během dalších dnů se postupně na svět vydralo všech pět malých varanů. Dokonce i z nejmenšího a nejhůře vypadajícího vajíčka vylezl zdravý a za svými sourozenci vzrůstem nijak nezaostávající varánek. Jen neměl zcela vstřebaný žloutkový váček.

Zajímavý byl rozptyl v líhnutí jednotlivých mláděť. Ač měla všechna vejce stejné inkubační podmínky, byl mezi prvním a posledním vyhlhlým jedincem rozdíl celých šestnácti dnů. Ovšem při více než devítiměsíční době inkubace to vlastně není zase až tak moc.

Po dvou měsících po vyhlhnutí se má všech pět malých varanů čile k světu a s chutí se mezi koupáním v nádrže s vodou a vyhříváním pod žárovkou věnují lovu cvrčků.

Foto Ondřej Škach

JEŠTĚ JEDOVATĚJŠÍ KRÁLOVSTVÍ JEDU

Expozice Království jedu v Zoologické a botanické zahradě města Plzně se počátkem října rozrostla o dalšího nejjedovatějšího hada světa. Ve světovém žebříčku jedovatosti o 30 pozicích je na 23. místě. Jmenuje se zmije řetízková a pochází z Indie. Jde o další jedinečný kousek v této sbírce, která je unikátem evropského formátu. Zmije řetízková se minimálně chová, jejich chov je mimořádně náročný. Zahradě získala párek hadů díky herpetologickým konexím teraristy Jana Dohnala. V místech svého výskytu v jižní a jihovýchodní Asii žijí zmije na travnatých plochách s mokřady, často v blízkosti rýžovišť. „Domorodci tak s nimi přicházejí poměrně často do styku a výjimečně není ani uštknutí. Je jasné, že nejsou oblíbené a místní se podle toho k nim chovají,“ informuje chovatel hadů Miroslav Dohnal a pokračuje: „Dávka jedu nemusí vždy končit smrtí, ale jeho intenzita je značná. Ostatně ne nadarmo patří v Indii zmije řetízková společně s kobrou indickou, zmijí paví a bungarem do tak zvané velké hadí čtyřky. Naštěstí je proti jedu všech vyjmenovaných hadů vyvinuto polyvalentní sérum, takže účinkuje při uštknutí kterýmkoliv z vyjmenovaných hadů.“

Mládě
křovináře
ostnitého

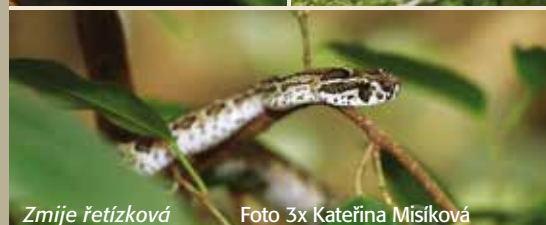

Mladý
křovinář
Wilsonův

Zmije řetízková

Foto 3x Kateřina Mišíková

Získané zmije jsou letošní mláďata. O to je na ně podle M. Dohnala zajímavější pohled: „Mladé zmije jsou značně temperamentní, ke stárí se ale zklidňují. V prvních měsících života konzumují malé hlodavce, hmyz, drobné štíry, kraby. Jak dorůstají, hlavní jejich potravou se stávají velcí hlodavci.“

Ošetřovatelé z Království jedu se mohou pochlubit též prvními vlastními odchovanými mláďaty. V obou případech se jim podařilo rozmnožit křovináře. Už na konci dubna přišlo na svět osm malých křovinářů Wilsonových původem z Hondurasu. I v tomto případě se jedná o hada, který se v zoo nebo u teraristů objevuje jen zřídka. V posledním říjnovém týdnu se chovatelé radovali ze sedmi malých křovinářů ostnitých. „Tenhle had se nazývá také žlutým drahokamem z Kostariky,“ přibližuje ho Miroslav Dohnal. „Je řazen k nekrásnějším hadům světa.“ Návštěvníci mohou jeho slova posoudit sami. Oba křovináři žijí společně v teráriu napodobujícím podmínky ve středoamerických horách.

(hy)

Foto Jaroslav Bican

Setkání kmotrů nemělo chybu

expoze Mokřý svět před hlavní budovou statku. Ta přináší dětem ryby – karásky i koi kapry – doslova na dosah ruky.

Následovalo zhodnocení minulého roku, popis přírůstků a plánů v podání ředitele zahrady Ing. Jiřího Trávníčka. Všem přítomným kmotrům se dostalo poděkování, zvláště pak těm, jejichž adopce vznikly před rokem 1999. Je jich 21 a obdrželi obrazovou publikaci od nakladatelství Starý most. Následoval kvíz o znalosti zvířat a historie plzeňské zoo. Zde byla odměnou kniha 90 let Zoo Plzeň.

Prohlídka novinek v zoologické a botanické zahradě končila tentokrát v restauraci Kiboko. Zde čekalo na kmotry u příležitosti 90. narozenin zoo malé občerstvení a hudební vystoupení Kateřiny Misíkové, Jakuba Kořínka a Martina Taubera. (mv)

Letošnímu setkání adoptivních rodičů zvířat přálo počasí a přibližně 250 kmotrů se sešlo na statku Lüftnerka. Se zástupci Plzeňského prazdroje, zejména cechu bednářského, zhotoviteli velkých kádí, byla slavnostně otevřena

Byli jsme u toho!

**Mgr. Jaroslav Bican,
zástupce ředitele ZŠ a MŠ
Ludvíka Očenáška Dolní Bělá**

Ve čtvrtek 22. září byla v plzeňské zoologické a botanické zahradě slavnostně otevřena nová expoze nazvaná Mokřý svět. Tvoří ji tři kas-kádovitě uspořádané kádě se stále protékající čerstvou vodou, ve které ladně proplouvají okrasní kapři. Při této příležitosti se konalo i setkání kmotrů zvířat v zoo. Pozvánka přišla také do naší školy, protože díky sběru starého hliníku (školní rok 2015/2016 – 575 kg) jsme od loňska kmotry chřestýše diamantového (kolektiv ZŠ a MŠ a Eliška Houšková). Pozvání jsme s díky přijali. A nelitovali jsme! Eliška si vzala s sebou své přátele, a tak to byla taková malá desetičlenná výprava do zoo. Po přestřižení pásky u Mokrého světa dostali všichni kmotři drobné dárky, soutěžilo se o ceny, hodnotilo, plánovalo a fotilo. Následovaly komentované procházky s odborníky po zoo a na závěr byla připravena pro všechny účastníky velkopá hostina. Děti zvláště uchvátila čokoládová fontána, u níž byla neustále fronta. Plno však bylo i u zákusků, zmrzliny, švédského stolu, grilovaných laskomin atd. Vybírat bylo možno z mnoha druhů ovocných džusů a minerálek. Musím přiznat, že jsem po půlhodině mlsání musel vydat časový limit k odchodu, abychom se včas dostali domů. Ten pravý „šmrnc“ celé akci dodalo nádherně teplé slunečné počasí. Pochopitelně jsme se zašli podívat i na „naše-ho“ chřestýše. Vede se mu nadmíru dobře.

Plzeňáček slavil 20 let!

Folklorní soubor Plzeňáček, který je čestným kmotrem nosorožců v plzeňské zoologické a botanické zahradě, oslavil v neděli 6. listopadu 20. výročí od založení. Na narozeninový koncert si pozval Smyčcový orchestr z Horních Počernic a několik písniček si se současnými muzikanty zazpívali i bývalí členové. Společně si také zavzpomínali na mnoho příjemných vystoupení na statku Lüftnerka. Do zoologické zahrady chodí soubor hrát již dvanáctým rokem.

Od roku 2004 Plzeňáček pod vedením Olgy Hráčkové a Jana Rezka absolvoval mnohá vystoupení v ČR a v zahraničí, natáčel v Českém rozhlase Plzeň a také v České televizi v Praze. V roce 2010 mu byla primátorem města Plzně udělena cena „Anděl roku“ za spolupráci s Fakultní nemocnicí Plzeň. Soubor nahrál dvě CD a v roce 2015 získal

II. místo v celostátním kole soutěže základních uměleckých škol.

Jan Kinzl, člen souboru

◀ Narozeninový dort drží při slavnostním koncertu v plzeňském Domě hudby Blanka Tranová a Lukáš Handšuch. Foto Tomáš Krejčířík

Okénko do historie ■ ■ ■ ■ ■

Foto IRIS Miroslav Volf

Lüftner se konečně dočkal

Na lochtotínské terase nad nivou Mže bývaly vinohrady i se tady pěstoval chmel. Přípomínkou jsou místní názvy Vinice, Pod Vinicemi, Na chmelnicích. V Zoologické a botanické zahradě města Plzně pak vinný sklípek s historií pěstování vína v Čechách a na Plzeňsku a ukázková vinice a chmelnice. Ta byla v roce 2016 obnovena. Ještě přibude informační tabule o historii pěstování chmele. Je velmi zajímavá. Nejúspěšnějším hospodářem na zdejší vinici byl Josef, jehož jméno nese – Josefu Lüftnerovi (+1877) – a jeho manželce Rozálii, se po dobu zdejšího hospodaření od roku 1841 podařilo ledacos. Vařit zde pivo ale nikoliv. V roce 1846 žádal na magistrátu o povolení, jenže právovárečníci ve vedení města mu ho nedali. Báli se konkurence. Piva se svým jménem se dočkal až po 175 letech u příležitosti zářijového festivalu tradičních řemesel a dovedností STATEK 2016. Přes nepřízeň počasí to byla velká sláva. Vyhrávala Pošumavská dechová muzika a ochutnat se podařilo jen vyvoleným. (eš)

Talarak dostane pokračování

Na podzim se dočkala generální opravy další část Tropického pavilonu. Jedná se o nejstarší krytou expozici lochotínské zoo. Budova pochází z přelomu 50. a 60. let 20. století. Původně zde sídlící insemináčnická stanice sloužila jako kanceláře a šatny. Zoo ji přeměnila v kombinovaný pavilon opic, papoušků a plazů a od roku 1964 v ní budovala terária.

Práce se dotkly prostoru mezi bufetem a Královstvím jedu, míst, kde byly zejména bazény krokodýlů, aligátorů a želv. Zároveň si vynutil nevyhovující stav objektu. V podstatě musel být srovnán se zemí a postaven znovu. Po dobu rekonstrukce se do jiných zoo nebo do zákulisí plzeňské zoo odstěhovali kajmani, vodní želvy a dva druhy varanů. Varan komodský se vrátil do pražské zoo a v nové expozici se už neobjeví. Napříště tak zůstane tento vzácný a největší žijící ještěř obývajících indonéské ostrovy Komodo jen ve vzpomínkách návštěvníků. Plzeňská zoo chovala jejich pár jako první zoo v ČR, ještě před pražskou. Získala jej darem od indonéského prezidenta a při jejich příchodu v roce 1997 se stali jejími nejvýznamnějšími obyvateli. Současný sedmiletý samec pocházel z odchovu v Zoo Praha, do Plzně přišel jako mládě v roce 2010 a žil nejdříve nějaký čas ve specializované expozici Akva-tera.

Jedním z vlajkových druhů nové expozice věnované filipínské fauně a navazující na již existující expozici Talarak bude ale také varan. Filipínský varan Cumingův původem z ostrova Mindanao.

Ukončení rekonstrukce pavilonu je naplánováno na konec roku 2016.

Změnou prochází rovněž výběh šimpanzů, kde dřevěné prvky ohrazení nahrazuje zeď.

(v-r)

Foto Kateřina Misíková

Naprosto převládla spokojenost!

Od začátku srpna do konce října seznamoval návštěvníky Zoologické a botanické zahrady města Plzně externí pracovník propagace Pavel Toman s šelmami žijícími v naší přírodě. Ochrannářský stánek navštěvovaly převážně děti se svými rodiči a prarodiči. Prohlédnout si zde mohly kožešiny rysa, lišky, kuny, lasičky, tchoře a lebky rysa, vlka, jezevce, kuny a kočky divoké. Dospělí se mohli zapojit do ankety, v níž vyjadřovali spokojenost či nespokojenost s návštěvníckým komfortem v zahradě. Zúčastnilo se jí 330 respondentů z ČR, ale i ze Slovenska, SRN, Ukrajiny, Litvy a dokonce Austrálie. Odpovídali na následující otázky:

Jste spokojeni s expozicemi Zoo a BZ Plzeň – 327 spokojeni / 3 nespokojeni.

Vítáte zeleň kolem expozic a výběhů jako přínos? – 328 uvítalo / 2 neuvítalo.

Přáli byste si více gastro provozů? – 56 přálo / 261 je spokojeno se současným stavem.

Je zdejší obchod se suvenýry dostačující? – 298 ano / 9 ne.

Z jakých zdrojů jste se o plzeňské zoologické a botanické zahrady dozvěděli? – webové stránky 72, z doslechu 94, z médií 33, z billboardů 24, jiné zdroje 103 dotázaných.

Některým návštěvníkům chybějí v zoo sloň. Jiným vadí vegetace zakrývající výhled do některých výběhů a někdy velká vzdálenost pro pozorování zvířat v expozicích.

(lt)

Hokejové a zvířecí hvězdy spolu

Generální manažer HC Škoda Plzeň Martin Straka slavnostně pokřtil v polovině listopadu v Environmentálním centru Lüftnerka klubový kalendář na rok 2017. Ten vznikl na konci léta 2016 s 12 druhy zvířat plzeňské zoo, které si vybrali sami hráči. Autorkou snímků je Jana Mensatorová. Hokejové hvězdy – například Ondřej Kratěna, Dominik Kubalík a další – se setkaly s těmi zvířecími jako jsou plzeňské žirafy, lemuři či želvy obrovské. Kalendář bude k dostání v oficiálním fanshopu indiánů před Home Monitoring Arénou.

(mv)

Foto Martin Vobruba

Popáté v Plzni

V pátek 4. listopadu oslavil indický nosorožec Baabuu své 12. narozeniny. V Plzni žije od podzimu 2011 a slavil zde tedy již popáté. Největší zvíře plzeňské zoo nyní váží 2 300 kg. Vedle dortu připravili chovatelé i dýni naplněnou ovocem. Do té se oslavenec pustil až po smlásání dobrot na korpusu.

Baabuu a Manjula jsou jediní dva nosorožci indiští chovaní v současnosti v ČR; africké druhy jsou v zoo ve Dvoře Králové, Zlíně a Ústí nad Labem. V prvním čtvrtletí roku 2017 by se měl plzeňskému páru narodit druhý potomek.

(mv)

Gina je komisařem Schimpanskim

Běh pro šimpanze v podvečer před státním svátkem 17. listopadu se konal podruhé. Pořádala jej Stavovská unie studentů ve prospěch chovu šimpanzů v Zoologické a botanické zahradě města Plzně. Poznamenalo ho sychravo s mrholením, přesto do luk a parku v okolí zoo vyběhly tři desítky běžců, mezi nimi i dvě pracovnice zahrady. Sportovce čekala rozcvička, kterou připravili zástupci projektu Rozběháme Česko. Název akce inspirovala šimpanzice Gina, která se objevila v uplynulých letech na jednom z billboardů zoo a díky své nezaměnitelné vizáži se stala, alespoň ve světě propagace, komisařem Schimpanskim. Výtěžek z druhého ročníku dosáhl 2 700 korun a byl předán zoo.

(av)

Dikobraz srstnatonosý
(*Hystrix indica*)

Foto Jaroslav Vogeltanz

Skromná zvířata na potravu i vodu

VELBLOUD DVOUHŘBÝ SPOLU S VELBLOUDEM JEDNOHŘBÝM NÁLEŽÍ K RODU VELBLOUD A JSOU JEHO JEDINÝMI ZÁSTUPCI. VELBLOUD DVOUHŘBÝ, PRO NĚJŽ SE DŘÍVE UŽÍVALO HOJNĚ TÉŽ POJMENOVÁNÍ DRABAŘ, JE CELKOVĚ MOHUTNĚJŠÍ NEŽ JEHO PŘÍBUZNÝ VELBLOUD JEDNOHŘBÝ. STEJNĚ JAKO VŠECHNA ZVÍŘATA Z ČELEDI VELBLOUDOVITÍ MÁ I VELBLOUD VYVINUTÉ POUZE DVA PRSTY – TŘETÍ A ČTVRTÝ. OSTATNÍ MAJÍ PODOBU JEN MALÝCH KÚSTEK. KAŽDÝ Z NICH NESE NA HORNÍM OKRAJI PLOCHÝ PAZNEHT. TY SPOLEČNĚ S PLOCHÝM NÁŠLAPNÝMI MOZOLY UMOŽŇUJÍ VELBLOUDŮM CHŮZI PO SYPKÉ PÍSCITÉ PŮDĚ, DO NÍŽ BY SE KLASICKY UTVÁŘENÁ KOPYTA HLUBOKO BOŘILA. PRO ZAJÍMAVOST: MEZI VELBLOUDOVITĚ DÁLE PATŘÍ LAMY A VIKUNĚ.

*Velbloud dvouhřbý
v plzeňské zoo.*

Foto Martin Vobruba

Velbloud dvouhřbý je velké zvíře s dlouhýma nohama a delším krkem. Od hlavy po záď měří 220 až 350 cm, na výšku v kohoutku 190 – 230 cm. Jeho hmotnost se pohybuje nejčastěji od 450 do 650 kg, ale může přesáhnout i 670 kg. Má poměrně malou hlavu s prodlouženými nozdrami, které přecházejí nad horní mohutný, krátce osrstěný a rozštěpený pysk. Rostliny velbloudi trhají pomocí dlouhých spodních řezáků.

Přizpůsoben těžkému životu

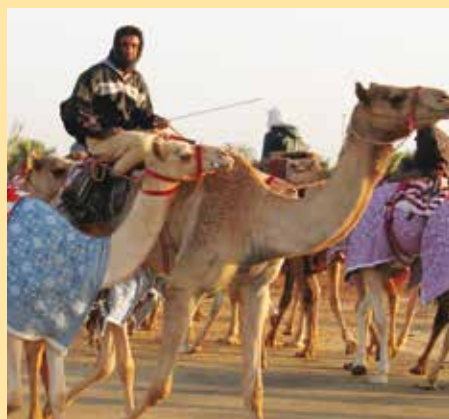
Hlavní charakteristikou zvířete jsou dva hrbý. Před vniknutím rozvířeného pisku do očí je chrání silné řasy a podobný účel mají i štěrbiny, uzavíratelné a směrem nahoru posunuté nozdry. Ty současně zabírají většímu úniku vodních par z těla. Dalším charakteristickým rysem velbloudů je kolébavý pohyb. Je způsoben tzv. mimochodem, kdy současně jde nebo běží na jedné straně těla přední i zadní končetina. Při běhu dosahují rychlosti 20 km/hod. V některých zemích Perského zálivu jsou oblíbené velbloudí závody. K nim se však výhradně používají velbloudi jednohřbí. Místo žokejů je ovládají roboti. Běžící zvířata pozorují diváci ze zvolna jedoucích aut podél závodní dráhy.

Domovem velblouda dvouhřbého je Střední Asie – konkrétně Čína a Mongolsko. Obývá nehostinné stepy a polopouště v nadmořské výšce 1 500 až 2 000 m, kde letní teploty vystupují k 50 °C a zimní klesají na minus 25 °C. Hustý kožich je tak chrání před zimou i horkem. Pro tyto drsné podmínky je však vybaven především několika typickými adaptacemi. Dokáže přečkat dlouhé období bez pití. Tato vlastnost souvisí se schopností vázat v organismu vodu. Velbloudi ji však nezadržují v hrbech, jak si leckdo myslí, ale ve výstelce žaludku. V hrbech je soustředěn zásobní tuk. Ledviny dokážou koncentrovat moč a snižovat tak ztrátu vody. Další vlhkost je absorbována z trusu. Kromě toho klesá velbloudům v noci tělesná teplota a během dne zvolna stoupá, takže se nemusejí potit, aby se ochladili. Zajímavou odlišností od ostatních savců jsou oválné červené krvinky, které umožňují lépe hospodařit s vodou.

Metabolismus velblouda dvouhřbého překoná až dvacetiprocentní úbytek vody v těle. Člověk už při dvanáctiprocentní ztrátě umírá! Jako jediný savec dokáže velbloud pít v případě nutnosti slanou vodu. Vydělá až 40 dní bez potravy a také mnoho dní bez tekutin.

Velbloudi dvouhřbí žijí ve stádech čítajících až 30 kusů a vedenými jedním starým samcem. V období říje spolu samci často svádějí o samice urputné souboje, které ojedinele končí i smrtí. Po 370 až 440 dnech (tedy asi po třináctiměsíční březosti) rodí samice jediné mládě. Do 24 hodin je sice aktivní, ale občas musí být i po několik dní matkou podpíráno. Saje asi rok. Samice pohlavně dospívají za tři až čtyři roky, samci za pět až šest let.

Velbloudí jídelníček tvoří doslova jakékoliv rostliny včetně trnitých keřů. Velbloudovití mají třídílný žaludek. Dva předžaludky – bacher a čepce – a vlastní žaludek – slez.

A jde se na trénink... Foto František Hykeš

Zachránila ho domestikace

Velbloudi jsou často chováni v zoologických zahradách, bývají přítomni při různých atrakcích, často se s nimi setkáváme při cizokrajních dovolených. To vše vyvolává dojem, že

jsou to obyčejná, hojná zvířata. Opak je však pravdou. Velbloud jednohřbý, čili také dromedár, byl ve volné přírodě prakticky vyhuben. Žije jen ve zdomácnělé formě. Před zdomácněním, které začalo už asi 4 000 let před naším letopočtem, žil zřejmě v severní Africe a Arabii. Dnes je významným hospodářským zvířetem a chová se na původním území výskytu a dále v Přední a Malé Asii až po Indii. Lidem slouží k přenášení těžkých nákladů nebo jako dopravní prostředek. Divoce se dnes vyskytují jednohřbí velbloudi pouze v Austrálii, zde byli ale uměle vysazeni.

Velbloud dvouhřbý je na tom co do počtu divoce přežívajících zvířat o něco lépe. Předpokládá se, že v poušti Gobi žije ještě několik málo stovek divokých zvířat – odhad je 500 – 1 000 kusů. Není zde ale vyloučeno křížení s domácími zvířaty. Druh je zařazen do seznamu zvířat ohrožených vyhoubením.

Velbloud dvouhřbý byl rovněž domestikován, ale mimo svůj původní areál se nerozšířil tak hojně jako je tomu u velblouda jednohřbého. V domácích chovech jich žije zhruba 1,5 miliónu. Chovají se především pro srst, jako dopravní prostředek nebo k převážení těžkých nákladů.

Velbloudí srst je velice kvalitní, jemná a v zimě hustá. Na některých místech – například na krku – je dlouhá až 25 cm. Když po zimě velbloud líná, vypadává mu ve velkých chuchvalcích.

Chov pro maso ani mléko se nevyplácí. Porážejí se většinou jen nemocná nebo přestálá zvířata a dojení velbloudic má jen lokální význam. Od poloviny 20. století, kdy začaly být v zemích centrální Asie zaváděny terénní a nákladní automobily, počet chovaných velbloudů, jak ztrácejí uplatnění v dopravě, pomalu klesá.

Jak se dostal velbloud do plzeňského znaku?

Součástí plzeňského městského znaku je dvouhřbý velbloud. Jak k tomuto exotickému zvířeti Plzeň přišla?

Plzeňští měli původně ve znaku svého města chrtici. Lidé věřili, že vyjadřuje věrnost katolické církvi a českému králi. Počátek plzeňského erbu tedy tvořil červený štít a v něm stříbrná chrtice. O jeho rozšíření o další zvíře se zasloužil římský císař Zikmund Lucemburský roku 1434. Do znaku dal Plzeňským právě velblouda. Zlatý dvouhřbý velbloud v modrém poli měl připomínat jejich činy při neúspěšném obležení západočeské metropole husity. A proč právě velbloud? Plzeňští ho vzali husitům při jejich nevydařeném obléhání Plzně. Při jednom z výpadů za městské hradby se jim podařilo ukořistit živého velblouda, kterého si sirotci pod vedením hejtmana Jana Čapka ze Sán přivezli jako dar polského krále Vladislava II. Jagellonského za pomoc v bojích proti řádu německých rytířů. Plzeňští přivedli odcizeného velblouda s velkou slávou do města a později ho darovali Norimberčanům. Husité po ztrátě zvířete zanechali obléhání a od Plzně odtáhli. (wi)

Prezentace v krojích se sýry a koláčky

Mgr. Věra Janečková, SOŠ Stříbro

V LEDNU 2016 PŘIPRAVILA STŘEDNÍ ODBORNÁ ŠKOLA STŘÍBRO SPOLU S OŠETŘOVATELI HOSPODÁŘSKÝCH ZVÍŘAT A ENVIRONMENTÁLNÍM CENTREM LŮFTNERKA PRO NĚKTERÉ TŘÍDY 1. ZŠ PLZEŇ DEN NA STATKU V ZOOLOGICKÉ A BOTANICKÉ ZAHRADĚ MĚSTA PLZNĚ. PSALO SE O NĚM V 1. ČÍSLE IRISU ROČNÍKU 2016. NA PODZIM 16. ZÁŘÍ SE NA STATEK LŮFTNERKA VRÁTILA SOŠ STŘÍBRO ZNOVU.

Celý areál využila k představení aktivit a oborů školy žákům devátých tříd plzeňských základních škol.

V prostoru, kde se prezentoval obor Agropodnikání si vyzkoušeli na umělém vemeni, kolik sil a zručnosti museli naši předkové vynaložit, když došli krávu. Pak si mohli sami vyrobit domácí sýr. Mnohé šikovné ruce vytvářely krásné dlouhé a pravidelné korbáčičky. Škoda, že z hygienických důvodů nebyly k jídlu. Přesto degustace sýrů nechyběla. A asi chutnaly. Nezbyly.

Přírodovědné lyceum využilo pro svoji soutěž vinný sklípek. Studenti předvedli maturitní práce týkající se zpracování různých zemědělských produktů. A když jsme byli ve vinném sklípku, muselo se pochopitelně soutěžit tématicky. Nasávání tekutiny (červená limonáda víno věrně připomínala) do košťů a následné nalévání z košťů do skleniček vyžadovalo určitou zručnost.

V sektoru patřicím oboru Veřejnosprávní činnosti zkoušeli zájemci rychlost v psaní na starých psacích strojích. To byla, panečku v době počítačů, recese!

Aby plzeňští žáci neměli hlad a žízeň, v občerstvovacím stánku se mohli napít a ochutnat střibské školní koláčky. Bylo to s nimi stejné jako se sýry – chutnaly. A také nezbyly!

Teď už měli devátáci před sebou jen pár posledních stanovišť. V sále environmentálního centra se mohli na vlastní oči přesvědčit, že výuku fyziky a chemie zpestřují v naší škole zajímavé pokusy, při nichž se občas užije i nějaká ta legrace.

Pohodu dopoledne a popoledne doplnila jízda zručnosti s modely traktorů. Ve škole se studenti musí naučit řídit traktor opravdický.

A závěr celé prezentace? Pochopitelně veselý: Fotostánek, namaluj se, doplň něčím své oblečení, nasaď si obrovské brýle, napiš vtipnou hlášku do bubliny... Ale kde je fotograf?! Chceme se vyfotit. A dostaneme fotky? Ne, ne. Hledejte je. Určitě je najdete na facebooku.

Ještě se zastavit na posledním stanovišti. Děvčata ve střibských krojích pomáhají ředitelce školy Mgr. Jarmile Kánské při předávání cen nejlepším soutěžícím. Polovina slunečního, letně naladěného pátku končí. Téměř dvě stovky devátáků postupně pomalu odcházejí. Někteří si ještě prohlédnou celou zahradu. Snad to byl pro ně užitečný a zajímavý den a mezi námi na Lůftnerce se jim líbilo! Snad jsme jim ukázali, že cesta k maturitě nemusí být na naší škole jen nudná, trnitá, otravná, plná učení, ale že se můžeme a umíme též bavit.

Teď už jen sbalíme část našich věcí, doma si odpočineme a zítra se vrátíme, abychom na statku pomohli s festivalem tradičních řemesel a dovedností. Bohužel slunečný pátek vystřídala mokrý, deštivý, chladný a zamračený sobota.

Foto Věra Janečková

List z herbáře

ARALKOVITÉ U NÁS ZASTUPUJE JEN BŘEČŤAN

Prodara japonská (*Fatsia japonica*), nebo též arálie, jak napovídá druhové jméno, má domov v Japonsku. Je to velmi dekorativní stromek s velkými, dělenými a výraznými listy; v pokojových podmínkách dorůstá do výšky 1,5 metru. Proti tomu ozdobou rostliny nejsou květy. Prodara potřebuje světlé místo, ale ne slunečné, lehce se přizpůsobí stínu. V létě je nejlépe ji vynést na balkon, protože vyžaduje svěží vzduch. Zvláštní péči je třeba věnovat zálivce: nesnáší vodu v misce, ale ani vyschnutí půdy. Listům prospívá rosení nebo zvlazování měkkou houbičkou. Na zimu je nejlépe rostliny přechovávat v prochlých, dobře osvětlených místnostech při teplotě 8 až 10 °C. Prodara japonská náleží do čeledi rostlin aralkovitých s asi 1 450 druhů ve 63 rodech. Většina z nich roste v tropech, především v monzunové Asii. Patří sem řada léčivých rostlin (např. ženšen) a rostlin okrasných. Převážně jde o dřeviny, většinou stále zelené.

V naší květeně je čeleď zastoupena jediným druhem – břečťanem popínavým (*Hedera helix*). Popínavým, vytrvalým, stále zeleným keřem s hlubokým kořenovým systémem

a četnými přilepivými kořínky, které vyrůstají z uzlin na stoncích a díky nimž se dokáže břečťan šplhat vzhůru. Jejich délka může být až 15 m. Listy mají rozdílný tvar v přízemních partiích, kde jsou laločnaté, a ve vrcholových částech rostliny na plodných větévkách. Tam jsou podlouhle celokrajné. Jako jedna z mála původních našich rostlin rozkvétá na podzim a je tak poslední vydatnou potravou pro včely před zimou. Plodem jsou malé tmavě modré nebo černé bobule, které na rostlině vydrží až do jara. Pro lidi jsou jedovaté, nikoliv však pro ptáky. Mohou vyvolat úporné průjemy a při požití většího množství mohou člověka ohrozit i na životě.

V mystice je břečťan symbolem nesmrtelnosti, přátelství a věrnosti. V antickém Řecku byl předáván při svatbě svatbním párům. Doma je po celé severní polokouli až po šedesátou rovnoběžku. Je typickou rostlinou lesního podrostu, takže preferuje stín či polostín.

Břečťan je významnou léčivou rostlinou. Jeho uzdravovací účinky jsou uloženy v listech. (wb)

Prodara japonská
Foto (repro)

Břečťan popínavý
Foto IRIS
Miroslav Volf

Lesy, samé lesy

Libenov

KONCEM ROKU DO NAŠICH PŘÍBYTKŮ VSTUPUJE SKRZE VÁNOČNÍ STROMEK (POKUD NEUPŘEDNOSTŇUJEME UMĚLÝ) LES. PLZEŇSKÝ KRAJ JE LESNÍMI POROSTY POKRYT Z 40 PROCENT, TEDY BEZMÁLA Z JEDNÉ POLOVINY. S ROZLEHLÝMI LESY SE POTKÁME I V JEHO VNITROZEMÍ, KDE BYCHOM TO ANI NEČEKALI. TO JE I PŘÍKLAD PŘÍRODNÍHO PARKU MANĚTÍNSKÁ. JE VKLÍNĚN MEZI MALEBNÁ MĚSTEČKA MANĚTÍN, NEČTINY A OBEC ÚNĚŠOV. S VÝJIMKOU JEDINÉ VESNICE JEN SAMÉ STROMY, OBČAS NĚJAKÁ LESNÍ LOUKA A JEŠTĚ STŘÍDMĚJI PÁR RÁZOVITÝCH OSAD A SAMOT. VĚTŠINA ZDEJŠÍHO LESNÍHO BOHATSTVÍ JE VE SPRÁVĚ LESŮ ČR, S. P. STARÁ SE O NĚ LESNÍ SPRÁVA PLASY. V TOMTO PŘÍRODNÍM PARKU JSOU ČTYŘI Z JEJÍCH CELKEM DESETI REVÍRŮ. ZAJÍMAVOSTÍ JISTĚ JE, ŽE SE NA JEJÍM ÚZEMÍ NACHÁZEJÍ DALŠÍ ČTYŘI PŘÍRODNÍ PARKY – ROHATIN, HŘEŠILAVSKÝ, HORNÍ BEROUNKA A JESENICKO. OKRAJOVĚ DO NĚJ ZABÍHÁ CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST KŘIVOKLÁTSKO.

Do přírodního parku vjíždíme v jeho východním cípu pod obcí Hvozď. Můj průvodce – zástupce lesního správce LS Plasy Ing. Stanislav Piorecký přibrzí u větší zpevněné plochy a vysvětluje její význam: „To bývalo parkoviště autobusů a osobních aut ze severních Čech, když ve zdejších lesích začaly zrát borůvky, brusinky a růst houby. Severočeši sem pořádali úplné invaze. Jezdí sem stále, ale daleko ne už v té míře.“ Možná v určité nadsázce doplní: „Prodávat lesní plody, tržili bychom asi více než z prodeje dřeva. Lesy jsou zde většinou borové, rostou na chudých kaolinických půdách a tomu odpovídají i přírůsty. Jedeme lesem, jehož stáří se přibližuje ke sto letům, ale kmeny nejsou nijak silné.“

Silnička s živým povrchem brzy přejde v obyčejnou lesní cestu. Vede přitom k jedné ze zdejších nemnoha osad a samot – k Radějovu. Určitě stojí za to ho poznat. Nejen kvůli unikátní roubené architektuře jeho několika stavení. Je raritou v dnešní moderní a technické době: Je stále neelektrifikovaný!

Dvoják smrk v údolí svažujícím se k Lipí doprovází tabulka „Významný strom Lesů ČR“. Ing. Piorecký strohou informaci doplňuje: „Vedle památných stromů, které vyhláší na základě zákona o ochraně přírody orgány státní správy, toto je výlučná iniciativa našeho státního podniku. Jsou to stromovi jedinci, skupiny stromů nebo stromořadí, které jsou významné svými rozměry, tvarem, souvislostí s historickou udá-

lostí či významným výročím. Na území Lesní správy Plasy jich je evidováno v současné době devět. Tomuto lípskému smrku je přibližně sto dvacet let a vysoký je téměř padesát metrů.“

Další zastávka patří památnému stromu Libenovský dub (dub zimní) u částečně zrekonstruovaného dvora Libenov. Okolo se rozprostírá rovina, ale jsme v nadmořské výšce 600 m. (Nejvyšší vrchol přírodního parku Lišák u Štipoklas při silnici Plzeň – Karlovy Vary je vysoký 677 m.) Je zde i páteří křižovatka značených turistických cest. Bez nich by byl poutník v rozlehlých lesích zcela ztracen. PP Manětínská se rozkládá na bezmála 9 000 ha! Zdá se, že jedeme stále prakticky stejným směrem. Stačí však pohled na mapu a je jasné, že je to jen dojem.

Nově je u dvora instalována tabulka bodu záchrany, počín Státních lesů ve spolupráci se složkami integrovaného záchranného systému ve prospěch bezpečnosti návštěvníků přírodního parku.

V nedalekém potměšlém a nijak sympatickém údolí průvodce prohlásí: „Tady vše začalo.“ Projíždíme bývalou Lipskou oborou, kam byl na přelomu 19. a 20. stol. vypuštěn jelen sika japonský. V letech II. světové války se začal šířit do okolních lesů a postupně v nich k pramělé radosti ochránců přírody, lesníků i myslivců zdomácněl.

Část dnešního přírodního parku, původně klidové oblasti vyhlášené Okresním národním výborem Plzeň-sever v roce 1978, byla ještě

Umíř

Ing. S. Piorecký u mapy naučné stezky Umíř.

počátkem sedmdesátých let vojenským výcvikovým prostorem. Na dlouhou louku dopadaly cvičné letecké pumy. „Dodnes se zde dají najít zabodnuté přes metr dlouhé raketky s betonovými špicemi,“ informuje Ing. Piorecký. Několik hektarů luk si postupně podmaňuje les, ale lesáci je chtějí zachovat jako zdroj pastvy pro zvěř.

V obci Plachtím přejíždíme silnici z Úněšova do Nečtin. Ta dělí park na podstatně větší východní a menší západní část. Jedeme severozápadním směrem. Cílem je Umíř. Její současnou podobu dává této lokalitě opravená kaplička spolu s několika rovněž zrekonstruovanými zachovanými studněmi. Z jedné se lze i napít. To jediné zbylo z bývalé německým obyvatelstvem osídlené samoty Umirschen. V roce 2013 zde díky programu NET4GAS Blíž k přírodě vybudovala bečovská organizace Českého svazu ochránců přírody Berkut naučnou stezku s osmi zastaveními a bivačovacím místem pro turisty.

Rozsáhlý lesní komplex je prameništěm devíti potoků, z nichž největší a nejvýznamnější je Třemošenka s ústím do Berounky pod zámkem Kaceřovem. U pramenů Zlatého potoka se nachází přírodní rezervace Hůrky chránící společenstva vlhkomilné a slatinné vegetace. Ze vzácných rostlin zde roste např. sedmikvítek evropský, lýkovec jedovatý či masožravá rosnatka okrouhlostá.

Text a foto František Hykeš

Osvěta – vzdělávání – záchranné programy

NEJVĚTŠÍ DOVOZCE PALMOVÉHO OLEJE? EVROPSKÁ UNIE!

Obsahem letošní podzimní environmentální konference pro pedagogy z Plzeňského kraje v Environmentálním centru Lůftnerka byla nejzávažnější ekologická témata z různého úhlu pohledu. Cílem jejích programových organizátorů – Sdružení přátel Zoologické a botanické zahrady města Plzně IRIS a Fakulty pedagogické ZČU – bylo se na problematiku životního prostředí a ochrany přírody podívat i jinak, než předkládají oficiální stanoviska a vžitá schémata. Nejen výběr témat a přednášejících, ale především obsah přednášek potvrdil, že se jim záměr podařil.

Alternativně nebo snad až konfrontačně byla nazvána už úvodní přednáška RNDr. Jana Sulana z plzeňské pobočky Českého hydrometeorologického ústavu Globální oteplování – strašák nebo realita? A resumé z ní? Určitě se otepluje, ale stoprocentně nelze určit podíl člověka.

Obvyklé vnímání ochrany biodiverzity doplnila přednášející RNDr. Zdenka Chocholoušková, PhD., z Fakulty pedagogické ZČU pohledy z druhé strany. Některé její názory a otázky byly opravdu odvážné. Například kam až lze zajít při navrácení velkých šelem a vůbec velkých zde původně žijících velkých zvířat do české přírody. Poskytuje značné osídlení zdejší krajiny možnosti kryjící se s představami ochránců? Kde končí rovnováha mezi realitou a přáními aktivistů? Nemyslí a nejdříve část ochránců jakoby tu nebyl člověk a příroda patřila jen jí samotné? Jenže on tu člověk je. A je to nutné respektovat. Jinak vznikají stále se opakující neřešitelné konflikty ubližující v důsledcích právě přírodě.

Není od Evropy pokrytecké poučovat obyvatelstvo v Africe, Asii, jižní Americe o nutnosti chránit tamní biodiverzitu, když už proměnou v kulturní silně zemědělskou a člověkem podmaněnou krajinu prošla v minulosti? I když současně nelze zavírat oči nad drastickými příklady. Například nad tím, že 80 procent světové rozlohy mangrovů zlikvidovaly farmy chovající v aquakultuře kraby a ryby.

Velmi kriticky se vyjádřil k biopalivům a k využívání zemědělské půdy pro pěstování energetických plodin agronom a. s. Agrochov Kasejovice – Mladý Smolivec Ing. Václav Šampalík. Konstatoval, že nejdříve narušilo osevní postupy a střídání plodin masivní pěstování řepky pro výrobu bionafty, navíc nijak šetrné k životnímu prostředí. Zkázu úrodnosti našich půd prohlou-

bilo pěstování širokořádkové obiloviny kukuřice a nyní ji dokonává dotační boom bioplynových stanic, které ochuzují půdu o humus a narušují uhlíkový koloběh. Je strašné, konstatoval, že se toto vše děje pod nálepkou ekologických opatření a ochrany životního prostředí!

Zřejmě neočekávanější byla přednáška o problematice palmového oleje přednesená významným českým odborníkem na toto téma Mgr. Stanislavem Lhotou, PhD. Mimo jiné při ní zaznělo: Jako problém začala být produkce palmového oleje vnímána od roku 2006. V Guinnessově knize rekordů má svůj zápis i Indonésie. Bohužel velmi negativní. Právě zde se nejrychleji kácí palasy. Z jedné třetiny až z jedné čtvrtiny na tom má vinu rozšiřující se pěstování palmy olejné. Ta nejenže degraduje strukturu a přirozenou úrodnost půdy, ale také ji enormně vysušuje. Jedna palma spotřebuje ke svému růstu denně 15 až 25 l spodní vody. Nejožrovenějším živočišným druhem při rozšiřování olejopalových plantáží jsou orangutani. Především přicházejí o své přirozené životní prostředí. Poněvadž se ale dokážou částečně přizpůsobit novým podmínkám, ovšem poškozují při tom nové výsadby, jsou masově vybijeni. Ročně to bývá kolem 1 000 jedinců! Při vši účtě k jejich osudu – jaká je ale jejich hodnota ve srovnání se sto tisíci mrtvých lidí na následky respiračních onemocnění v důsledku vypalování pralesů a následných požárů? Loni, ve zvláště kritickém roce, bylo obětí dokonce 300 000! Ale děsí i další čísla v souvislosti s Indonésií. Jestliže nejvíce skleníkových plynů vzniká v USA, na druhém místě je Čína, Indonésie je na místě třetím!

Současnými největšími producenty palmového oleje jsou Indonésie, Malajsie. Jenže rádius pěstování palmy olejné se bude rozšiřovat: Na řadě je Afrika, po ní to bude Jižní Amerika – Amazonie. A kdo nejvíce spotřebovává palmový olej? Jeho největším dovozcem je Evropská unie! Průmyslová odvětví jsou po sobě v tomto pořadí: průmysl potravinářský, krmivářský, chemický (zkrášlovací a regenerační kosmetika), výroba pohonných hmot.

Po přednáškách si účastníci konference, tradičně pořádané Fakultou pedagogickou ZČU, Plzeňským krajem, Sdružením IRIS a Zoologickou a botanickou zahradou města Plzně, prohlédli nově expozice v Rámcí roku botaniky 2016.

Ekologický strašák očima gymnazistů

Studenti plzeňského Gymnázia Františka Křížíka zpracovali při projektových dnech pořádaných ke Dni Země 2016 výstavu k problematice získávání a využívání palmového oleje. Od počátku září do konce první říjnové dekády ji mohli spatřit i návštěvníci Zoologické a botanické zahrady města Plzně.

Část studentů uskutečnila v rámci projektových dnů také průzkumy v obchodech a anketu mezi obyvateli Plzně. Výsledkem je krátký dokumentární film, který bylo na výstavě možno rovněž spatřit. Studentskou prací bylo i výtvárné zpracování výstav – vznikly 3D objekty džungle, další gymnazisté se zaměřili na grafiku výstav a vytvoření letáků a leporela o výstavě. Do projektu se zapojili v podstatě všichni studenti a učitelé školy.

V úvodu výstav se uskutečnila také komentovaná prohlídka se zábavně naučným programem v rámci tzv. Odpoledne s palmovým olejem. O této kontroverzní problematice promluvil RNDr. Zdeňka Chocholoušková, PhD., ze Západočeské univerzity v Plzni. Studenti z Křížíkova gymnázia připravili hry s tematikou palmového oleje pro návštěvníky všech věkových kategorií. Po premiéře v zoologické a botanické zahradě výstava putuje po školách plzeňského regionu. Projekt finančně podpořil nadační fond Zelený poklad. Více o něm i problematice palmového oleje naleznete na www.krizik.eu/palmoil. (uh)

Letos o osvětě

Druhý rok projektu Latifi, který je zaměřen na monitoring a záchranu zmije Latifovy v iránském údolí Lar a v jeho okolí, měl být zaměřen především na výchovu zdejších turistů, pastevců a obyvatel. Jak se podařilo tento cíl naplnit, jsme se zeptali účastníka této záchranné mise JANA DOHNALA z plzeňské zoologické a botanické zahrady.

„Základem bylo sestavit funkční tým spolehlivých lidí, kteří budou ochotni pracovat pouze za stravu v národním parku a pomohou změnit situaci přímo na lokalitách s výskytem uvedené zmije. Uspořádali jsme několik informačních setkání v Pars Herpetology institutu. Pokaždé se nám podařilo získat v průměru na patnáct lidí. Dalším nutným krokem bylo naše nové kolegy vzdělat v problematice ochrany zmije Latifovy a připravit je na terénní práci. To se stalo při Latifi workshopu. Do údolí Lar jsme vyjžděli každou středu. Celkem pět až šest lidí se od rána do pozdních odpoledních hodin pohybovalo u vstupu do národního parku a zprostředkovávalo krátkou informaci pro turisty. Většina z nich se zajímala o naši práci a byla pyšná na to, že v jejich zemi žije vzácný had.“ (rd)

Foto Jan Dohnal

◀ První setkání s nadšenými dobrovolníky v Pars Herpetology institutu.

Poodkrytá tajemství

PŘI EXKURZI NA ZÁVĚR ZÁŘÍJOVÉ ENVIRONMENTÁLNÍ KONFERENCE PRO PEDAGOGY Z PLZEŇSKÉHO KRAJE PO EXPOZICÍCH VYTVOŘENÝCH V RÁMCÍ ROKU BOTANIKY 2016 JEDNA Z JEJÍCH ÚČASTNIC PŘI PROHLÍDCE

OKÉNKA DO SOUKROMÍ ROSTLIN PROHLÁSILA: „SOTVA JSEM SE O TÉTO NOVÉ EXPOZICI DOZVĚĎELA, HNED JSEM DO NÍ NAPLÁNOVALA S ŽÁKY V RÁMCÍ PŘÍRODOPISU NÁVŠTĚVU. ALE MĚLA JSEM CO DĚLAT UDRŽET POZORNOST PRVÉ TŘÍDY JEN PŘI JEJÍM PROJITÍ. NEJSOU ZDE ŽÁDNÉ INTERAKTIVNÍ PRVKY A TO DNEŠNÍ ŽÁCI NEBEROU. V TOM JSOU ZHYČKANÍ A STRAŠNĚ NÁROČNÍ. ALESPŮŇ KDYBY TAM BYLO VÍCE ZAJÍMAVOSTÍ, UNIKÁTNÍCH ROSTLIN.“ NÁSLEDUJÍCÍ ŘÁDKY JSOU JEN O NICH!

Semínko má všechny potřebné podmínky k vyklíčení, začíná se život nové rostlinky. Jenže tak jednoduché to zase není. Jsou semena, která si podrží klíčivost jen minimální dobu. U jiných jsou to roky. Např. semena konikleců klíčí okamžitě po spojení s půdou a potom jejich klíčivost prudce klesá. Semena některých zelenin si dokážou udržet klíčivost i kolem šesti let. Platí to například o okurkách a tykvích. Praktické dokonce tvrdí, že mají nejlepší klíčivost právě na konci tohoto období. Naopak osivo např. miřkovité zeleniny pastináku rychle stárne a po roce je už prakticky mrtvé. Některá semena, než se probudí k životu, leží v půdě i několik let. To proto, že trvá nějakou dobu než se rozruší jejich obal. Platí to obecně o peckovinách; zvlášť tvrdé jsou pecky broskví.

Zcela raritní je klíčení semen některých druhů fíkovníků. Klíčí totiž v ptačím trusu na větvích stromů, vyvíjejí se jako epifyty (tedy rostliny žijící obvykle na jiných rostlinách, ovšem neparazitující na nich), aby se nakonec spojily se zemí.

Malý semenáček roste směrem vzhůru i dolů. Pod zemí si postupně vytváří různé husté, rozvětvené a konstruované kořenový systém. Má tři funkce: rostlinu vyživovat, zásobovat ji vodou a upevňovat v zemi. To je důležité zejména u dřevin. Mělce kořenicí stromy – např. smrk – se při větrech snadno vyvracejí. Příkladem hluboko kořenicích rostlin jsou naopak především ty, jež rostou na poušti a musí si pro vodu „sahat“ hodně hluboko.

Na počátku nejstarší části Dubaje roste pokroucený nijak zajímavý strom. Přesto je památný. Nikoliv pro svůj věk, jako je tomu zvykem u nás. Informační tabulka uvádí, že je to poslední fíkovník tohoto druhu, který roste na území města. Všechny ostatní byly odstraněny, protože jeho kořeny jsou tak agresivní, že se dostanou do vodovodního potrubí. Z našich rostlin poměrně hluboko kořenicí vojtěška. Někdy plní kořen i úlohu čtvrtou, to když se pro rostlinu stává zásobním orgánem (ztloustlé kořeny mrkve, petržele). Kořeny tulipánu zase umí vtažovat cibuli hlouběji do půdy. Některé rostliny si pomáhají ještě kořeny vzdušnými. Známa je tím pokojová rostlina monstera skvostná původem z Jižní Ameriky. Našemu břečťanu popínavému vyrůstají ze zděvnatělých stonků četné tzv. přičepivé kořinky, jejichž pomocí dokáže šplhat po kůře stromů, po skalách nebo zdech.

Rostlina roste, mohutní, košatí, zdaleka už to není zelená nitka deroucí se z půdy. A některé druhy až překvapí do jakých rozměrů dokážou během vegetace narůst. K jednoletým obřím patří například zahradní lebeda, rozložité „keřil“ vytvoří na příhodném stanovišti plevelný durman nebo jihoamerická ozdobná rostlina lilik mochyňovitý. Podívejme se, do jaké výšky dokáže od jara do léta vyrůst takový chmel. V době vrcholného vývoje je sto přírůstek na chmelici rychlostí 25 cm za 24 hodiny. Jaká je to však rychlost proti banánovníku, jemuž stačí, aby dorostl výšky 10 m a zaplodil pouhých 10 měsíců! Avšak prvenství v růstové rychlosti patří bambusu. Za jediný den se dokáže prodloužit i o více jak jeden metr! To lišejníky s růstovou rychlostí 1 mm/rok jsou rostlinné „žely“.

Za nejdelší suchozemskou rostlinu uvádí literatura šplhavou palmu rotang skalní domovem v deštných pralesích a u nás známou prostřednictvím ratanového nábytku, který se z ní vyrábí. Dorůstá délky až 180 m. Nejvyšší stromy – sekvoje vždyzelené – tak za uvedeným rekordmanem zůstávají přibližně o 65 m. Naproti tomu vzrůstově nejmenší vyšší rostlinou je necelých 1,5 mm „veliká“ drobnička bezkořenná z čeledi okřehekovitých.

Nejen živočichové, ale též rostliny se dostávají do stádia pohlavní dospělosti. Objevují se na nich květy. Toto období je spojeno s tolika zajímavostmi a zvláštnostmi, že se omezíme na skutečně nej. Je to téma na samotný článek. Bizardním způsobem kvetení obdarovala příroda např. pokojovou rostlinu kořenokvětku vyšší, známou také jako domáci štěstí. Jak už napovídá rodové jméno, tmavě fialové kalichovité květy rozkvétají těsně nad zemí. Stejně tak jako u naší hájové květiny kopytníku evropského. K zajímavě kvetoucím bylinám patří i všeobecně známá violka. Některé druhy mají dva typy květů: S barevnými korunami, opylované hmyzem, a nenápadné, zakrslé, zelené opylující se vlastním pylem. Unikátem je ovšem transformace květů u podzemnice olejné. Po opylení květů začíná intenzivně růst stopka nesoucí na konci oplozený semeník, který se postupně zavrtá 1–6 cm hluboko do půdy, kde se vyvine lusk s jedním až sedmi semeny. Jsou to známé arašidy, burské oříšky, i když s ořechy nemají zhora nic společného, jde o luštěninu.

Nejpočetnější skupinu opylovačů tvoří především díky včelám a také čmelákům hmyz. Ale opylovačů je mezi živočichy mnohem více. Jen mezi ptáky je to na 1 500 druhů. Nejznámějšími jsou kolibříci. Největším živočišným opylovačem je madagaskarský lemur vari.

Z květů vznikají semena a ta dávají možnost, i když existuje u některých druhů ještě další způsob – vegetativní – rostlinám se rozmnožovat, přežít z generace na generaci. Každý určitě zná, jak z každého jahodníku vyrůstají šlahouny s dceřinými rostlinami. Dalším vegetativním rozmnožovacím orgánem jsou pacibulky. U některých druhů česneku vyrůstají ve shlucích společně s květenstvím u kyčelnice cibulonosné, rostliny smíšených lesů, v úžlabí listů.

U nás stále více se rozšiřující plevelná rostlina pupalka má v jediné tobolce až 100 semen. Při jejich počtu na jednom jedinci jsou to tisíce semen. Bylina je však „dovede vyspat“ jen okolo sebe. To některé rostliny jsou na tom mnohem lépe. Známe ve větru poletující chmýří se semínky smetánky lékařské nebo okřídlená semena javoru či jasanu. Jiné nespořádají na proudění vzduchu, ale na pomoc živočichů. Např. semena již vzpomenutých violek mají často tzv. masíčko, díky němuž je rozšiřují mravenci. Plevel svízel přitula se přichytí k srsti zvířat, oděvu lidí a putují s nimi. Jiné rostliny spoléhají samy na sebe a semena dokážou vystřelovat do okolí. V té souvislosti si určitě každý vzpomene na dětskou zkušenost s netýkavkou. Rekordmanem ve „střelbě“ je ovšem třemdava bílá. Semeno dokáže vymrstit na vzdálenost až pěti metrů!

Přední místo mezi anomáliemi v rostlinné říši zauímají masožravé rostliny. Ale žádným tajemnem obestřené nejsou. Rostou obvykle na velmi chudých nebo jednostranně živinami zásobených půdách, a tak výživový deficit vyrovnají odchytom drobných živočichů, většinou hmyzu.

Lebeda zahradní – ozdobná forma.

Netýkavky žláznatá a malokvětá.

Většina masožravců patří k exotickým rostlinám, u nás je jejich představitelkou chráněná rosnatka. Vylepšit si živinovou bilanci v půdě dokážou i rostliny z čeledi bobovitých, ale i olše či keř s mnoha léčivými účinky rakytník. Jdou na to přes kořenné hlízky, které jsou schopny vázat vzdušný dusík. A to v takové míře, že jím obohacují i okolní půdu. Zřetel na úživnost stanoviště naproti tomu nemusí brát vůbec poloparazitující a parazitující rostliny. Živiny si berou ze svého hostitele, rovněž rostliny. Známým poloparazitem je mezi naší flórou jmelí bílé, méně častým ochmet evropský. Úplnými parazity jsou nezelené rostliny podoblé šupinatý čerpatý živiny a látky potřebné k existenci z kořenů listnatých stromů a zářaza cizopasící na kořenech lučních bylin.

Určitě je nadmíru zajímavé a poučné nahlédnout do soukromí rostlin. Ať je podáno interaktivně nebo „obyčejně“. Samo o sobě, stejně jako celá příroda, nabízí interaktivitu nepřeberně. Jen ji objevit. (zh)

Foto Parisa Palmer, František Hykeš

Tři narozeninové bonusy: CHRYZANTÉMY, DUDÁCKÁ MUZIKA A PIVO

NA VZESTUPU NÁVŠTĚVNOSTI ZOOLOGICKÉ A BOTANICKÉ ZAHRADY MĚLA V ROCE 2003 A V LETECH NÁSLEDUJÍCÍCH SVŮJ PODÍL TĚŽ TEHDEJŠÍ NOVINKA – VÍKENDOVÝ DOPROVODNÝ PROGRAM. ZEJMÉNA TRADIČNÍ VELIKONOCE, OBLASTNÍ VÝSTAVA JIŘINEK, FESTIVAL TRADIČNÍCH ŘEMESEL A DOVEDNOSTÍ, ADVENT A VÁNOCE VZBUDILY VELKÝ ZÁJEM. NĚKTERÉ Z AKCÍ PROTO NABÍZEJ V ROCE 90. VÝROČÍ ZALOŽENÍ PLZEŇSKÉ ZOO V RÁMCI NAROZENINOVÉHO BONUSU NĚCO NAVÍC. PATŘILY K NIM I STĚŽEJNÍ PODZIMNÍ AKCE NA STATKU LÜFTNERKA – SLAVNOSTI JIŘINEK A O TÝDEN POZDĚJŠÍ PREZENTACE LIDOVÝCH ŘEMESEL.

Foto 2x IRIS Miroslav Volf

Na výstavě jiřinek představovala bonus kolekce velkokvětých kulovitých hrnkových chryzantém z plzeňského květinářství a zahradnictví Jaroslava Míla. Pěstuje je v širokém sortimentu odrůd od předních světových firem. Pod názvem multiflóry jsou populární po celé Evropě. V ČR se jich ročně prodá kolem dvou milionů! Než si je zákazník koupí, projdou několika rozhodujícími pěstelskými etapami. Po vysazení do plastových květníků přijde zaštipování. To má přísná pravidla a rozhoduje o době kvetení. Velikost rostlin se do značné míry zase vytváří na venkovních pěstebních plochách, kde jsou pět až šest týdnů. Aby nebyl ohrožen jejich kulovitý tvar, nesmějí se dotýkat. Nutností je automatická závlaha.

Ne jednu, ale řadu novinek chtěl v rámci narozeninového bonusu nabídnout festival řemesel STATEK 2016. V sobotu měl být jeho velkým obohacením program, s nímž přijeli žáci a pracovníci Střední odborné školy ve Stříbře. Přivezli na ochutnávku čerstvé sýry, koláče i zeleninu, víno a slané pečivo. Oživil vinný sklípek soutěž v plnění košťáče vínem, rozjeli výrobu sýrů a domácího másla, kdo chtěl, mohl si vyzkoušet podojení umělého vemene. Barevnou kulisu dělala uplakaná sobotě děvčata ve stříbrských krojích.

Velkou hvězdou letošního festivalu měla být v jeho první den konání Pošumavská dudácká muzika. Ta dopoledne koncertovala ve staročeské hospodě, odpoledne přes nepřízeň počasí předvedla společně s dětmi a mládeží z Čestic

a okolí před stájemí folklorní pásmo písniček, tanečků a ukázek zemědělských prací od jara do podzimu nazvané Od zrna ke chlebu.

Na závěr vystoupení byla pokřtěna právě v den jejich prvních narozenin jalovička české červinky. Dostala symbolicky jméno Lüftnerka. Také bylo slavnostně ochutnáno pivo Lüftner, speciálně uvařené u příležitosti letošního festivalu řemesel a 15. výročí záchranu statku Lüftnerka před demolicí. Pivo zde už chtěl vařit jeho nejúspěšnější majitel Josef Lüftner. Tvář nepasterovaného ležáku se stal vedoucí Pošumavské dudácké muziky Václav Martan.

Bohužel celá sobota propršela, čemuž odpovídala i návštěvnost. Svoji úcast kvůli počasí odřekla po oba dny řada předvádějících. (hy)

Expedice za poznáním

Výkladní skříně Bavorského lesa

BAVOŘI O HRANIČNÍM HVOZDU JMENUJÍCÍM SE NA ČESKÉ STRANĚ HRANICE ŠUMAVA A NA NĚMECKÉ BAVORSKÝ LES RÁDI ŘÍKÁVAJÍ, ŽE JDE O SOUROZENCE, NIKOLI ALE DVOJČATA! NA TOM TVRZENÍ JE HODNĚ PRAVDY. MAJÍ MNOHO SPOLEČNÉHO, ALE JE I DOST TOHO, CO JE OD SEBE VÝRAZNĚ ODLIŠUJE. OBĚ POHOŘÍ TVOŘÍ TVRDÉ PRAHORNINY RULY A ŽULY. OBĚ HORSTVA JSOU V PŘEVÁŽNĚ MÍŘE POROSTLÉ LESY. JSOU NEJLESNATĚJŠÍM ÚZEMÍM VE STŘEDNÍ EVROPĚ! BAVORSKÝ NÁRODNÍ PARK JE POKRYT LESY Z PLNÝCH 97 PROCENT. ALE VE SROVNÁNÍ SE ŠUMAVOU ZDE NACHÁZÍME PRVNÍ ZÁSADNÍ ROZDÍL. ZATÍMCO TU CHARAKTERIZUJÍ SMRKOVÉ MONOKULTURY, NA NĚMECKÉ STRANĚ JSOU TO VE VELKÉ MÍŘE LESY SMÍŠENÉ. VĚTŠINOU S BOHATÝM ZASTOUPENÍM LISTNÁČŮ, PŘEDEVŠÍM BUKU LESNÍHO A TUDÍŽ BLÍZKÉ ZDEJŠÍM PŮVODNÍM POROSTŮM.

Čím se ale oba sourozenci podstatně liší, je přítomnost rašelinišť. Bavorský les s jižně exponovanými svahy nemá na rozdíl od Šumavy s rozlehlými pláněmi až na výjimky vhodné podmínky pro jejich vznik. Vypovídající je toto srovnání: Aktivní vrchoviště se vyskytují v Národním parku Šumava na 347 ha. V NP Bavorský les však na pouhých 5,5 hektarech! Přechodová a třasovištní rašeliniště v NP Šumava zaujímají přibližně 990 ha, v sousedním NP jen na 44 ha.

Naopak společnými symboly jsou pro oba parky tetřev hlušec a rys ostrovid. Prvý zde nebyl nikdy vyhuben, druhý sice ano, ale byl do její přírody úspěšně vrácen. Obě horstva propo-

jují hraniční hory a vodní toky – jednou tekoucí k nám, podruhé od nás do Německa. Jako např. páteční řeka regionu Regen, po níž dostalo i jméno. Grosse Regen pramení pod názvem Řezná v okolí Železné Rudy.

SOUROZENCI ANO – DVOJČATA NIKOLIV

Jakoby i to počasí nás chtělo přesvědčit, že přes svoji blízkost nejsou Šumava a Bavorský les dvojčata, natož jednovaječná. Až do Železné Rudy prší, je nevlidný sychravý podzimní den s teplotou jen pár stupínků nad nulou. Ještě před hranicí se vysouká z mraků sluníčko a doprovází nás po celou cestu. Teploměr ukazuje téměř deset stupňů.

Národní park Bavorský les o rozloze 13 330 ha byl založen v roce 1970. Byl vůbec prvním národním parkem na území Spolkové republiky Německo! V roce 1997 ho bavorská vláda rozšířila na současných 24 500 ha. Pyšní se ale i dalším prvenstvím: Je největším pevninským územím v SRN zařazeným do evropského systému ochrany přírody NATURA 2000.

Cílem našeho zájmu jsou dvě velká národnostněcká centra. Bližší, ležící asi 10 km od státní hranice u Ludwigstahlu při hlavní silnici do Regenu, druhé na svazích hory Luzný u mės-

Pokračování na straně 18.

U všeho zajímavého jsou na naučné stezce v návštěvnickém areálu pod Luzným informační tabule s řadou údajů.

Pokračování ze strany 17.

tečka Neuschönau. Jak ukazují roky zkušenosti, jsou prověřeným kompromisem mezi oběma miskami vah, které, aby nedocházelo k problémům, by měly být vyvážené: Díky jim si většina národního parku může dýchat životem člověkem nerušené divočiny a současně jeho návštěvníkům se otevírá plnohodnotný pohled do jeho nitra. Je sice vymezen do dvou míst, zdejší faunu a floru, pravda, neukazuje v čistě přírodních podmínkách, ale protiváhou jsou nesčetné výhody: Snadná dostupnost, pravděpodobnost spatřit i ta nejdivočejší a nejpřašší zvířata, dozvědět se o zdejší přírodě na relativně malé ploše co nejvíce. A ještě při výletě zabavit děti. To jsou všechno atributy, proti nimž se většina návštěvníků nebouří, ale naopak je vítá. Možná, že někdo namítne, že je to poněkud konzumní přijímání národního parku, ale možnost účinné ochrany většiny NP před civilizačními vlivy to omlouvá a vyvažuje.

ZPĚT DO DOBY LEDOVÉ

V centru na úpatí horského masivu Falkenstein u Ludwigsthalu je užitečné začít návštěvou umělé jeskyně nabízející cestu do pravěku, představující proměny Bavorského lesa (a Šumavy) v době ledové. Je to rozumné nejen proto, že je nejbližší parkovišti. Při stoupaní k vlastnímu domu divočiny a k rozhledně pochopíme, proč jsou zde vedle lesních výběhů s rysy a vlky také výběhy luční s pratury a divokými koňmi.

V teplých klimatických obdobích byla zdejší krajina porostlá pestrá vegetací a bohatě v ní byly zastoupeny i živočišné druhy. Asi před 2 miliony let však dochází ke zvratu: klima se radikálně ochlazuje a v nadcházejících stoletích se střídají dlouhá chladná období s krátkými teplejšími periodami. Dosud zde zastoupené rostlinné druhy se přesouvají na jih a místa nepokrytá ledem začínají osidlovat skromnější a chladu odolnější trávy, různé keřky a lišejníky. Rozhodující část byla porostlá tundrou a tomu odpovídalo i složení zdejší fauny. Patřily k ní divoké koně, sobi, pižmoni, pratury, mamuti...

Vlastní dům divočiny otevřený veřejnosti v létě 2006 je zdrojem poučení obstarávaného moderními technologiemi s vysokým stupněm interaktivity, ale též místem odpočinku, občerstvení a turistických služeb.

SETKÁNÍ S TETŘEVEM HLUŠCEM

Nejinak je tomu i v případě Domu Hanse Eisenmanna, který je výchozím místem po návštěvnickém centru pod Luzným nedaleko horského městečka Neuschönau. Je pojmenován po bývalém státním ministru pro potraviny, zemědělství a lesnictví, který se významně zasloužil o založení Národního parku Bavorský les. Jde o historicky první návštěvnícky dům v německých národních parcích. V roce 2010 však prošel rozsáhlou rekonstrukcí a modernizací, takže pod starším kabátem se skrývají soudobě pojaté expozice s nejmodernějšími prostředky komunikace s veřejností.

Hlavním lákadlem jsou samozřejmě zdejší výběhy se zvířenou typickou pro Bavorský les. Šestnáct velkoplošných obůrek a voliér o celkové výměře překračující 250 ha představuje kolem 50 živočišných druhů. Hned na začátku naučné stezky o délce sedmi kilometrů, které se jdou prohlídkovým tempem tři až čtyři hodiny, se lze seznámit téměř s mytickým ptákem Bavorského lesa a Šumavy – tetřevem hlušcem. Každého návštěvníka asi překvapí svou skutečnou velikostí, majestátem a silným zobákem. Naprosto nerušen stálou lidskou přítomností se proměňuje po prostorné voliéře a jakoby vědom si své výjimečnosti občas zapojuje nadšeným fotografům.

Za prohlídku ovšem stojí i přírodní botanická zahrada v okolí Domu H. Eisenmanna propojená s geologickými expozicemi představujícími nejčastější horniny Bavorského lesa. Na čtyřech hektarech, takže prakticky „na kupě“, najde návštěvník reprezentativní průřez zdejší flóry. U každé rostliny je samozřejmostí tabulka s jejím názvem a krátkou charakteristikou.

PO TURISTICKÝCH ZNAČKÁCH

Mottem národního parku je od jeho založení zásada vyjádřena třemi slovy: Nechat přírodu být. To však neznamená, že je pro turisty, obdivovatele krás Bavorského lesa, uzamčen. Že kontakt s ním je možný pouze prostřednictvím dvou návštěvnických center. Kde to není ve střetu s ochranou přírody, jsou vyznačené turistické a cyklistické stezky. Ty první mají celkovou délku 300 km, ty druhé měří v úhrnu téměř 200 km.

Poměrně turisty značně vyhledávaným cílem v západní části NP Bavorský les jsou Grosser a Kleiner Falkenstein (Sokolí Kámen – 1 313 a 1 158 m n.m.) a jejich okolí. Oba výrazné vrcholy patří k nejromantičtějším v celém

Interiér Domu Hanse Eisenmanna: V interaktivní expozici věnované lýkožroutu smrkovému (kůrovci) vypráví svůj příběh přesvědčivě sám škůdce.

Botanická a geologická expozice.

pohoří. Jejich svahy jsou porostlé věkovitými smíšenými lesy, do nichž jsou zaklíněny louky s obdivuhodnou květenou. Do údolí utíkají bystřiny s hučícími vodopády. A majestátní smrky stále odolávají lýkožroutu smrkovému (kůrovci). Už ne tak úspěšné byly v kontaktu se zničujícími vichřicemi minulých let. Čas od času se naskytne výhled na nejvyšší horu Bavorského lesa (a Šumavy) Grosser Arber – Velký Javor, z vrcholku Grosser Falkenstein jsou vidět za příznivého počasí Alpy.

Nižší vrcholek je součástí přírodní rezervace chránící romantická skalní zákoutí, nedotčené lesy a vodopády.

HŘIBY OD JEZERA

Grosser Arber – Velký Javor (1 456 m n. m.), stejně tak jako neznámější ledovcové jezero bavorských pohraničních hor – Velké javorské jezero – v Národním parku Bavorský les neleží. Nejvyšší vrcholek by s rozlehlým lyžařským areálem a další turistickou infrastrukturou do národního parku ani nezapadal. Obě místa jsou součástí „pouze“ Přírodního parku Horní Bavorský les. Ten je s rozlohou 1 738 km² jeden z největších v Bavorsku. Ostatně ani populární ledovcová jezera na české straně – Černé a Čertovo – nejsou součástí národního parku. Vedle toho, že jsou národní přírodní rezervací, ochranu jim dává Chráněná krajinná oblast Šumava.

Ale zpět do Bavorska. Na jednu z návštěv Velkého javorského jezera má autor tohoto cestopisu zvláštní vzpomínku. Právě začínaly růst houby. Okružní cesta kolem jezera, ač po ní korzovaly davy turistů, byla plná hříbečků „praváků“. Ta radost z pohledu na ně a ještě větší z toho, jak rychle plnily tašku. Po nějakém čase přírodu vyprávěl na jednom česko-bavorském setkání. Hlouček Němců nejdříve chvíli mlčel, potom jeden z nich reagoval: „Víte u nás je do držovaným zvykem, že v přírodní rezervaci je chráněno všechno. I houby. Takže Němce vůbec nenapadne je zde sbírat.“ A snad aby sdělení trochu zjemnil, dodal: „Navíc my, Němci, nejsme žádní vášniví houbaři.“

Text a foto František Hykeš

Zelené plíce světa

Ze savan, kam nás zavedla soutěž v minulém čísle, se přesouváme do tropických deštných pralesů. Vzhledem k jejich významu v přírodě si o nich řekneme úvodem několik základních údajů: Žije v nich přibližně 40 procent všech organismů souše. Klima je stále teplé, teploty kolísají mezi 20 a 28 °C. Téměř každý den v roce je skrápí déšť. Roční úhrn srážek není nižší než 1 500 mm, ale může překračovat i 4 000 mm. Pro svůj vliv na globální klima bývají označovány za zelené plíce světa.

Tropické deštné pralesy se vyskytují ve Střední a Jižní Americe, Africe, Asii a Austrálii mezi obratníky Raka a Kozoroha. Na rovníku jsou nejběžnějším přírodním typem. Za posledních 100 let jich z povrchu zemského zmizela více než polovina (na počátku 20. století měly rozlohu asi 16 milionů km², dnes je to cca 7 mil. km²). Navzdory různým aktivitám ochránců přírody a vyhlášení nových obrovských rezervací a národních parků se tempo příliší nezpomalilo. Odhaduje se, že pokud nedojde k radikální změně, do poloviny 21. století tropické deštné lesy zcela zmizí.

- 1 Častou součástí tropických deštných pralesů jsou liany. Jsou to: A/ obrovské přesličky, B/ plazivé palmy, C/ popínavé rostliny, D/ zpěvní ptáci podobní našim jiřičkám
- 2 Zvířetem savan, které žije též v plzeňské zoo, je pekari páskovaný. Svým vzhledem připomíná: A/ prase divoké, B/ opice, C/ zajíce
- 3 Největšímu deštnému lesu na světě je v Zoologické a botanické zahradě města Plzně věnován od konce roku 2014 samostatný pavilon. Prales se rozkládá v povodí řeky: A/ Orinoko, B/ Amazonky, C/ Jang-c-tiang, D/ Nilu
- 4 Na kterém světadílu se tento největší jednolitý deštný tropický les nachází?
- 5 Deštné pralesy se kácí a vypalují především pro získání další zemědělské půdy. Na té se v Amazonii pěstuje především sója nebo podzemnice olejná?

Odpovědi zasílejte na adresu: hykes@plzen.eu (nezapomeňte uvést poštovní adresu) nebo: ZOO a BZ m. Plzně Pod Vinicemi 9 301 00 Plzeň.

Pro vylosované autory správných odpovědí jsou připraveny zajímavé ceny spojené s přírodou!

Zajímavosti

Úsměv dvouměsíční Terezy

Od 3. září do konce října sloužil u výběhu žiraf selfpoint, jakožto pilotní projekt k připravovanému velkému projektu Smart City v Plzni. Za tuto dobu zde vzniklo 1 082 videoseelfie, na nichž se nechalo zveřejnit 3 570 osob. Do dvou třetin z nich se povedlo vyfotografovat na živo i některého z žirafích samců. To znamená, že stáli v době pořízení videoseelfie v zorném poli kamery. Díky pohybu na Facebooku, Googlu+ a Twitteru mají tato za dva měsíce pořízená videoseelfie dosah 101 426 zapojených osob. Projekt zažil celkem tři špičkové dny – 3. září s oslavou 90. narozenin zoo a dva státní svátky – 28. září a 28. října. Poděkování za dvouměsíční fungování selfpointu patří realizátorům a podporovatelům projektu Smart City Plzeň a společnosti Selfeffect. Nejmladší úsměv patřil dvouměsíční Terezce, na 65 procentech snímků byla rodina. (mv)

Řádky, které potěší

Dobrý den, moc děkujeme za velmi zdařilé číslo Irisu 3/16. Časopisy rozesíláme našim kolektivům Mladých ochránců přírody a věříme, že též jim se pohled na zvířata (a kytky) bude líbit a navštíví plzeňskou zoo. Ať se i nadále daří!

S pozdravem Michal Kulík, Mladí ochránci přírody, z. s., Praha

Celoroční přehled hlavních akcí pořádaných Sdružením IRIS, Zoologickou a botanickou zahradou města Plzně a jejich partnery v roce 2017

1. ledna: Jak na Nový rok, tak po celý rok – tradiční slevová akce pro první návštěvníky v novém roce

Jarní prázdniny: dětský denní tábor na Lüftnerce

26. února: Český rok na vsi – Rozpuštělé vyhánění zimy s topením Morany, průvodem masek z Vinic do středu města a se soutěží Plzeňský koblížek – odpolední program

25. března: Otevírání České řeky, vítání jara a probouzení lesa – komponovaný pořad na počest nového jara se soutěžemi – celodenní program (nositelé rybích jmen zvýhodněné vstupné)

1. dubna: Ptačí sobota – celodenní naučné soutěžní program k Mezinárodnímu dni ptactva (nositelé ptačích jmen zvýhodněné vstupné)

14. – 15. dubna: Tradiční Velikonoce na statku Lüftnerka, v sobotu s premiérou 1. části cyklu Kultura českého venkova na téma Vítej, jaro – celodenní program

22. dubna: Plzeňský Den Země – ekologicky zaměřený celodenní naučný soutěžní program

30. dubna: Český rok na vsi – čarodějnické odpoledne na statku Lüftnerka – odpolední a podvečerní program (čarodějnice a čarodějové vstup zdarma)

1. května: MAY DAY pro ochranu přírody – celodenní program

Pokračování cyklu Kultura českého venkova – folklórní odpoledne pod staročeskou májkou na statku Lüftnerka

20. – 21. května: Dny japonské kultury – celodenní program

27. května: Oslava dne dětí – celodenní program

17. června: Kultura českého venkova – Budíž léto pochváleno, statek Lüftnerka – celodenní program

Finále Květinové dívky 2017 – odpolední program

1. července: Adie školo, hurá na prázdniny (soutěže, hry, soutěžní naučná stezka) – celodenní program

Červenec: 1. a 2. běh letního dětského příměstského přírodovědně zaměřeného tábora Deset dnů s kamarády ze zoo

2. září: Ahoj prázdniny, je tu opět škola (soutěže, hry, soutěžní naučná stezka) – celodenní program

9. – 10. září: Slavnosti babího léta na Lüftnerce s XIII. ročníkem oblastní výstavy jiřinek a dalších podzimních květin – celodenní program

16. – 17. září: Festival dobových řemesel a činností k užítí i potěše STATEK 2017, v sobotu s další částí cyklu Kultura českého venkova na téma Děkuje se za úrodu – celodenní program

28. září: Hravý podzim – Přes tři světadíly za medvědy (soutěžní program v afrických a asijských expozicích a u výběhů medvědů) – celodenní program

30. září: Hravý podzim – Zvířecí sobota s velkým srazem plyšových zvířátek, kontaktní soutěže, zvířecí naučná stezka – odpolední program

7. října: Hravý podzim – Běh Kilometrovkou po šesti – rekreační běh se čtyřnohými miláčky o ceny a nabídkou velkého psího programu – odpolední program

25. listopadu: Odpolední adventní tvůrčí dílna na statku Lüftnerka na téma zdobení adventních věnců

2. prosince: Čertovské odpoledne na statku Lüftnerka s mikulášskou nadílkou a ukládáním medvědů k zimnímu spánku

9. prosince: Odpolední a večerní komentovaná adventní procházka zoo

16. prosince: Závěrečná část cyklu Kultura českého venkova – živý betlém na statku Lüftnerka – odpolední program

24. prosince: Nadělte zvířátkům do jesliček a chyťte si zlatou rybku, vánoční soutěžní naučná stezka, Vánoce u šimpanzů – dopolední program

31. prosince: Silvestrovský dopolední program – Chyťte si zlatou rybku (soutěžní program), silvestrovská stezka o ceny, přivítání symbolického posledního návštěvníka roku 2017

Vánoční prázdniny – pracovní dny: Vánoční dětský klub (denní tábor ve formě tvůrčích dílen)

1. ledna 2018: Jak na Nový rok, tak po celý rok – tradiční slevová akce pro první návštěvníky v novém roce

Změna programu vyhrazena!

RPVET

VETERINÁRNÍ KLINIKA
Dvořákova 9, 301 00 Plzeň

mob.: +420 777 802 165, tel.: +420 377 422 494
e-mail: r.protiva@rpvet.cz, www.rpvet.cz

- MOŽNOST TELEFONICKÉ OBJEDNÁVKY
DOMA NA DANÝ TERMÍN
- ROZVOZ KRMIV PO PLZNI NAD 10 KG ZDARMA

ORDINAČNÍ HODINY: Po – Pá 9.00 – 19.00 hod.
So 9.00 – 11.00 hod.

24^h VETERINÁRNÍ **POHOTOVOST 777 802 165**

e-Shop

*Chovatelské potřeby a krmiva
nakoupíte v našem e-shopu: eshop.rpvet.cz*

Regionální zprávy, sport, kultura, TV program.
To jsou naše regionální noviny!

BB Press media s.r.o.

ZOOTRHY PLZEŇ V ROCE 2017

V Kulturním domě Peklo v Pobřežní ulici se konají:

14. 1., 11. 2., 11. 3., 15. 4., 13. 5., 17. 6., 29. 7., 9. 9., 7. 10., 4. 11., 2. 12.
Prodej, nákup a výměna terarijních živočichů, exotických rostlin, krmiv,
chovatelských potřeb a literatury. Jejich předjímka od 6 do 9 hod.

Cena stolu 100 Kč. Rezervace: 777 578 676.

Jak získat časopis IRIS

Časopis si je možno předplatit formou úhrady poštovního. Poplatek za posílání čtyř čísel činí 60 Kč. Částku lze uhradit poštovní poukázkou, kde nezapomeňte uvést účel platby – PŘEDPLATNÉ IRIS, nebo bankovním převodem. V tomto případě je třeba sdělit jméno a adresu objednavatele. Na poštovní poukázce musí být vždy uvedena adresa: ZOO a BZ Pod Vinicemi 9, 301 00 Plzeň.

Časopis lze získat též v jeho distribučních místech:

V Plzni na adrese vydavatele, v Akva-tera na Palackého tř. 5 a dále na radnici, v městském informačním centru na nám. Republiky, na Krajském úřadu Plzeňského kraje, v Národním institutu pro další vzdělávání v Čermákově ul. 18 a ve Studijní a vědecké knihovně PK.

V Karlových Varech na Krajském úřadu Karlovarského kraje, magistrátu města, v Národním institutu pro další vzdělávání v Západní 15 a ve Stanici mladých přírodovědců ve Staré Roli.

V Chebu v Domě dětí a mládeže Sova.

Časopis lze získat i ve většině střediskových knihoven v Plzeňském a Karlovarském kraji.

Do základních a mateřských škol v Plzeňském a Karlovarském kraji je IRIS distribuován prostřednictvím obcí s rozšířenou působností.

Vydavatelé a redakce časopisu IRIS
děkují v souvislosti s posledním číslem
tohoto roku všem svým věrným
partnerům za projevenou podporu
a vynikající spolupráci v roce 2016.

Velké poděkování patří všem
dobrovolným distributorům časopisu IRIS,
jejichž prostřednictvím se dostává ke svým
čtenářům v Plzeňském a Karlovarském kraji,
ale i v dalších místech.

*Ocenění patří:
Plzeňskému kraji
Statutárnímu městu Plzeň
Karlovarskému kraji*

*Nadaci 700 let města Plzně
American Chance Casinos Česká Kubice
Cestovní kanceláři BUSTOUR Foltýnová
Letecké školy Tomáše Vrbského AIR TOM
Nakladatelské a vydavatelské agentuře NAVA Plzeň
Grafickému studiu NAVADTP
Tiskárně NAVA*

*Veterinární klinice RPKVET Plzeň MVDr. R. Protivy
Grafickému studiu a reklamní dílně Bílý slon
Papírnictví Jana Eisenhammerová,
ul. B. Smetany 6 Plzeň*

**Tři sta pětadesát spokojených a úspěšných
dnů v roce 2017**

**přeje všem návštěvníkům, přátelům,
sponzorům, kmotrům zvířat,
spolupracovníkům, čtenářům a distributorům
časopisu IRIS Zoologická a botanická zahrada
města Plzně společně s redakcí.**

Zůstaňte nám věrní i v novém roce!

Návštěvnícký servis

**ZOOLOGICKÁ A BOTANICKÁ ZAHRADA
MĚSTA PLZNĚ**

otevřena denně duben – říjen od 8 do 19 hod.

(pokladny do 18 hod.)

listopad – březen od 9 do 17 hod.

Vstupné: dospělí 140 Kč, zlevněné 100 Kč.

Mimo sezónu 90 a 60 Kč.

Psi do ZOO a BZ přístup nemají!

AKVA-TERA Palackého tř. č. 5

Denně od 10 do 19 hod., vstupné: dospělí 40 Kč, zlevněné 20 Kč.

Poslední vstup v 18,30 hod.

**Pro opakované návštěvy ZOO a BZ
i AKVA-TERA využijte výhodných permanentek!**

**Zoologická a botanická zahrada města Plzně
Pod Vinicemi 9, 301 00 Plzeň**

tel.: 378 038 325, fax: 378 038 302

<http://www.zooplzen.cz> e-mail: zoo@plzen.eu

Aktuální kulturní akce také na: www.iris-zooplzen.cz

facebook: Zoo Plzeň, Sdružení Iris